

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

Σχολή Ανθρωπιστικών & Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

Πτυχιακή Εργασία

**Η ΛΕΓΕΩΝΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΙ Η ΡΟΥΜΑΝΙΑ
ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ**

Αλευράς Χρήστος

Επιβλέπων καθηγητής: Βόγλης Πολυμέρης

Βόλος, Σεπτέμβριος 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

Σχολή Ανθρωπιστικών & Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

**Η ΛΕΓΕΩΝΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΙ Η ΡΟΥΜΑΝΙΑ
ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ**

Αλευράς Χρήστος

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής Εργασίας

**Επιβλέπων Α΄:
Βόγλης Πολυμέρης**

**Επιβλέπων Β΄:
Ρίκα Μπενβενίστε**

Βόλος, Σεπτέμβριος 2023

*«Τίποτα δεν θα ήταν εύκολο για την εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας χωρίς την εποικοδομητική συνεργασία και την καίρια καθοδήγηση του καθηγητή **κων Πολυμέρη Βόγλη**, καθώς και την απόλυτη στήριξη και την κατανόηση της οικογένειάς μου.»*

Περίληψη

Η Λεγεώνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ αποτέλεσε μια από τις κυριότερες Ευρωπαϊκές φασιστικές οργανώσεις του Μεσοπολέμου.

Σκοπός της πτυχιακής εργασίας είναι η παρουσίαση και η ανάλυση των χαρακτηριστικών, των ιδεών αλλά και των προσώπων, που καθιστούν την οργάνωση αυτή αντικείμενο μελέτης.

Γίνεται προσέγγιση στο ιστορικό υπόβαθρο της Ρουμανίας την εποχή του Μεσοπολέμου, στην ιστορία του αρχηγού της οργάνωσης, ενώ επιπλέον αναλύονται τα βασικά μέρη της λεγεωναρικής ιδεολογίας.

Έμφαση δίνεται στο Ορθόδοξο μυστικιστικό πνεύμα της Λεγεώνας αλλά και στις σχέσεις που υπήρχαν με την επίσημη Ορθόδοξη Εκκλησία. Επιπλέον αναλύεται το ζήτημα του Ρουμανικού Αντισημιτισμού και οι θέσεις που εκπροσωπούσε ο αρχηγός της οργάνωσης Corneliu Codreanu.

Λέξεις – Κλειδιά

Μεσοπόλεμος, Ορθόδοξος Μυστικισμός, Ρουμανικός Φασισμός, Αντισημιτισμός, Μεσοπολεμικές Φασιστικές οργανώσεις της Ευρώπης, Σιδηρά Φρουρά, Corneliu Codreanu

Abstract

The Legion of Archangel Michael was one of the main European fascist organizations of the interwar period.

The purpose of the thesis is the presentation and analysis of the characteristics, ideas and persons that make this organization the object of study.

An approach is made to the historical background of Romania during the interwar period, to the history of the leader of the organization, while in addition the main parts of the legionary ideology are analyzed.

Emphasis is placed on the Orthodox mystical spirit of the Legion but also on the relations that existed with the official Orthodox Church. In addition, the issue of Romanian Anti-Semitism and the positions represented by the leader of the organization Corneliu Codreanu are analyzed.

Keywords

Interwar, Orthodox Mysticism, Romanian Fascism, Anti-Semitism, Interwar Fascist Organizations of Europe, Iron Guard, Corneliu Codreanu

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	5
Abstract	6
Περιεχόμενα	7
Εισαγωγή	8
Κεφάλαιο 1:	
1.1 Κοινωνικοπολιτικές συνθήκες στην Ρουμανία (19 ^{ος} -20 ^{ος} αιώνας).....	10
1.2 Οι πολιτικές δυνάμεις στην Μεσοπολεμική Ρουμανία.....	16
Κεφάλαιο 2:	
2.1 Το κίνημα της Λεγεώνας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ.....	23
2.2 Λεγεώνα, μια πολιτικοθρησκευτική Οργάνωση.....	30
2.3 Η περίπτωση της κηδείας ΜΟΤΑ-MARIN (1937).....	34
2.4 Οι σχέσεις ανάμεσα στην Λεγεώνα και την Ορθόδοξη Εκκλησία.....	41
Κεφάλαιο 3:	
3.1 Ο Αντισημιτισμός στην Ρουμανία.....	46
3.2 Η Λεγεώνα και ο Αντισημιτισμός.....	51
Επίλογος – Συμπεράσματα	57
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	60

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση και η ανάλυση του φαινομένου της Λεγεώνας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, μιας οργάνωσης που αναμφίβολα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μοναδική ιστορική περίπτωση. Ο χαρακτηρισμός προκύπτει από την ίδια την φύση της οργάνωσης, η οποία κατάφερε να συνδυάσει ιδεολογίες φαινομενικά αταίριαστες και συνεπώς δημιουργήθηκε ένα κίνημα, όμοιο του οποίου δεν υπήρξε στην ιστορία των πολιτικών κινήματων του 20^{ου} αιώνα.¹ Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις φειδωλές αναφορές που υπάρχουν γύρω από το ζήτημα στην ελληνική βιβλιογραφία, καθιστώντας το ουσιαστικά αχαρτογράφητη ιστορία, με ώθησε στο να το επιλέξω και να ασχοληθώ εκτενώς μαζί του για να εκπονήσω την πτυχιακή μου εργασία. Για την παρουσίαση της Λεγεώνας λοιπόν, αντιλαμβανόμενος την συγκεκριμένη εργασία ως μια πρώτη προσπάθεια, ένα εισαγωγικό πόνημα γύρω από ένα λεπτό και πολύπλοκο ζήτημα, αποφάσισα η εργασία να αποτελείται από τρία κεφάλαια.

Το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί ουσιαστικά εισαγωγή στην κοινωνικοπολιτική κατάσταση που επικρατούσε στην Ρουμανία στα τέλη του 19^{ου} έως και την περίοδο του Μεσοπολέμου, όπου δημιουργείται η Λεγεώνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ. Παρουσιάζονται τα δύο κυριότερα κινήματα που εμφανίστηκαν στην Ρουμανία κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, αυτό των Ευρωπαϊστών και αυτό των Παραδοσιοκρατών. Καθώς και οι δύο ιδεολογίες φιλοδοξούσαν να θέσουν την πορεία την οποία θα ακολουθούσε η χώρα που πρόσφατα είχε κερδίσει την ανεξαρτησία της, η ανάλυση τους είναι σημαντική για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο διαμορφώθηκε η μετέπειτα πολιτική ζωή της Ρουμανίας. Εξάλλου η Λεγεώνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ αποτελεί κατά μια έννοια πνευματικό τέκνο του κινήματος των Παραδοσιοκρατών, συνεπώς ήταν επιβεβλημένη η αναφορά. Επιπλέον σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται μια συνοπτική επισκόπηση των πολιτικών δυνάμεων που υπήρχαν την εποχή του Μεσοπολέμου, καθώς και κάποιων βασικών πληροφοριών γύρω από

¹ **Codreanu, Corneliu Zelea**, *For My Legionaries*, **Horia, Sima** (1995), *History of the Legionary Movement*, **Codreanu, Corneliu Zelea**, (1933), *The Nest Leader's Manual*, **Iordachi, Constantin**, (2009), "God's Chosen Warriors: Romantic Palingenesis, Militarism and Fascism in Modern Romania", **Cârstocea, Raul** (2014) *Anti-Semitism in Romania: Historical Legacies, Contemporary Challenges*, **Iordachi, Constantin**, (2004), *Charisma, politics & Violence, The Legion of the "Archangel Michael" in Interwar Romania*

αυτές. Τέλος γίνεται και η πρώτη αναφορά γύρω από την δράση του ακροδεξιού χώρου την εποχή εκείνη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αρχικά παρουσιάζεται συνοπτικά η Λεγεώνα ως οργάνωση καθώς και ο αρχηγός της ο Corneliu Codreanu, ενώ αργότερα γίνεται ανάλυση ενός θεμελιώδους χαρακτηριστικού της λεγεωναρικής ιδέας, της Ορθοδοξίας. Δίνεται εξήγηση για τον λόγο για τον οποίο αποτέλεσε ένα τόσο σημαντικό στοιχείο, για την σχέση του κλήρου αλλά και της ηγεσίας της Εκκλησίας με την οργάνωση. Επιπλέον εξετάζεται η κουλτούρα του θανάτου και της θυσίας για το έθνος, ιδέα βγαλμένη μέσα από το δόγμα του *Imitation Cristi*. Αφιέρωσα μεγάλο μέρος του κεφαλαίου σε ένα πολύ κομβικό γεγονός για την εξέλιξη της ιστορίας της ίδιας της Λεγεώνας, αυτό της κηδείας των δύο Λεγεωνάριων που έχασαν την ζωή τους κατά την διάρκεια του ισπανικού εμφύλιου πολέμου, του Ion Mota και του Vasilie Marin. Ο λόγος για τον οποίο έδωσα έμφαση στο συγκεκριμένο γεγονός είναι ότι αποτελεί παράδειγμα της πολιτικής που ακολούθησε η Λεγεώνα σχετικά με την δημόσια εικόνα της και την χρήση θρησκευτικών συμβόλων, τελετουργιών και της κουλτούρας του θανάτου και των μαρτύρων. Επιπλέον υπήρξε άμεση και δημόσια συσχέτιση μεγάλου μέρους του κλήρου με την οργάνωση κάτι που αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα για την μετέπειτα εκλογική επιτυχία του κινήματος.

Τέλος στο τρίτο κεφάλαιο, ήθελα να παρουσιάσω το ευαίσθητο θέμα του αντισημιτισμού και για να επιτευχθεί αυτό έπρεπε να γίνει μία ιστορική αναδρομή στο χρονικό της εβραϊκής παρουσίας στην Ρουμανία και το πώς εξελίχθηκε ο ρουμανικός αντισημιτισμός, καθώς αν μη τι άλλο η συγκεκριμένη ιδεολογία ήταν διάχυτη στην χώρα τουλάχιστον από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και την ανεξαρτησία της, ενώ οπωσδήποτε δεν αποτελούσε μονοπώλιο των Λεγεωνάριων. Γίνεται αναφορά στην νομοθεσία σχετικά με το καθεστώς απόδοσης πολιτικών δικαιωμάτων στους Εβραίους, στην περίπτωση του αντισημιτισμού στους φοιτητικούς κύκλους στις αρχές της δεκαετίας του 1920, στην οποία πρωτοστάτησαν οι μετέπειτα ιδρυτικοί πυρήνες της Λεγεώνας καθώς και στα βασικά σημεία της αντισημιτικής ιδεολογίας του Codreanu.

Κεφάλαιο 1:

1.1 Κοινωνικοπολιτικές συνθήκες στην Ρουμανία (19^{ος}- 20^{ος} αιώνας)

Κατά την επαύριο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Π.Π.), η Ρουμανία βρίσκεται ενώπιον της ανάγκης λήψης κρίσιμων αποφάσεων. Το μεγαλύτερο μέρος των εθνικών της διεκδικήσεων ευοδώθηκε με την Συνθήκη του Τριανόν (4 Ιουνίου 1920), μέσω της οποίας προσάρτησε από την Ουγγαρία την Τρανσυλβανία καθώς και τμήμα της ανατολικής επικράτειας της. Επίσης με ξεχωριστή ρύθμιση της αποδόθηκε η Βεσσαραβία μέχρι τον Δνείστερο, κατάσταση την οποία δεν μπορούσε να ανατρέψει στην παρούσα φάση η νέα σοβιετική κυβέρνηση, αρνήθηκε όμως και να την αποδεχτεί. Οι εξελίξεις αυτές οδήγησαν στην δημιουργία της Μεγάλης Ρουμανίας, γεγονός που αποτέλεσε μείζον κατόρθωμα για την εξωτερική πολιτική της χώρας. Τα προβλήματα όμως που αναπόφευκτα προέκυπταν, ήταν πρωτοφανών διαστάσεων, εφόσον πλέον η ρουμανική κυβέρνηση και η κοινωνία, έπρεπε να διαχειριστεί μια εδαφική έκταση (296.000 τ.χλμ.) καθώς και έναν πληθυσμό εντός των ορίων της (16.250.000) αυξημένα κατά 50%. Το ποσοστό των μειονοτικών πληθυσμών άγγιζε το 30%, με το εβραϊκό στοιχείο μάλιστα να αποτελεί το 5,3%, οι οποίοι στις νέες περιοχές στελέχωναν σε μεγάλο βαθμό, την οικονομική και πολιτισμική ελίτ. Οι συνολικές απώλειες στρατιωτών και αμάχων κατά την διάρκεια του πολέμου, υπολογίζεται πως ανέρχονταν στο 10% του προπολεμικού πληθυσμού (800.000), ενώ η καταστροφή της γεωργίας, βιομηχανίας και υποδομών ήταν περίπου ολοκληρωτική². Έτσι ξεκίνησε μια διαδικασία σταδιακής διοικητικής ενσωμάτωσης των νέων περιοχών στον κρατικό μηχανισμό, ενώ εκκίνησε η προσπάθεια «εκρομανισμού»³ των μειονοτήτων, με χαρακτηριστικά μέτρα όπως αυτό της θέσπισης νόμων περί ομογενοποίησης της παιδείας.

Οι ευρωπαϊστές υποστήριζαν πως η Ρουμανία είναι και οφείλει να παραμείνει μέλος της Δυτικής Ευρώπης, συνεπώς θα έπρεπε να ακολουθήσει την πορεία της εκβιομηχάνισης και της αστικοποίησης που είχαν ήδη χαράξει οι μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες⁴. Οι υποστηρικτές της άποψης αυτής ήταν διανοούμενοι, οι οποίοι στην

² Hitchins, Keith. *Rumania 1866-1947*, Oxford University Press, Οξφόρδη, 1994, σελ.290-291

³ Biliuta, Ionuț. *Between Orthodoxy and the Nation, Traditionalist Definitions of Romanianness in Interwar Romania*, Central European University, Βουδαπέστη, 2007, σελ. 25

⁴ Hitchins, Keith. ο.π., σελ. 292

πλειοψηφία τους είχαν επαφές με την Δύση είτε επιχειρηματικώς είτε επειδή είχαν σπουδάσει στο εξωτερικό, κυρίως στην Γαλλία, γεγονός που εξηγεί την εκτεταμένη γαλλοφωνία και γαλλοφιλία που επικρατούσε στους κύκλους της κοινωνικής ελίτ της Ρουμανίας την εποχή αυτή.⁵ Οι δύο σημαντικότεροι ευρωπαϊστές ήταν ο Eugen Lovinescu (1881-1943) και ο Stefan Zeletin (1882-1934). Ο Lovinescu θεωρούνταν ο σπουδαιότερος λογοτεχνικός κριτικός της Ρουμανίας κατά την περίοδο αυτή - έχοντας μάλιστα ολοκληρώσει τις διδακτορικές του σπουδές στην Σορβόνη το 1909 - και προσπαθούσε μέσα από τα γραπτά του να υποστηρίξει την ανάγκη αστικού εκσυγχρονισμού της χώρας. Κατά την γνώμη του, η Ρουμανία μέσω της αστικοποίησης, της ανάπτυξης της βιομηχανίας αλλά και των φιλελευθέρων πολιτικών και οικονομικών θεσμών, μετατρέπονταν γοργά σε μέρος της αποκαλούμενης «Δύσης»⁶. Παράλληλα εκθείαζε τον ρόλο της αστικής τάξης καθότι αυτή θα αποτελούσε τον φορέα μετάδοσης των εκσυγχρονιστικών και αστικοδημοκρατικών ιδεών στον Ρουμανικό λαό και θα παρακινούσε τις «απαθείς» μάζες των χωρικών. Ήταν πολέμιος των παραδοσιακρατών, των προσκείμενων στον κύκλο του λογοτεχνικού περιοδικού *Gindirea* και δη του Nichifor Crainic και των υποστηρικτών του, που ήταν υπέρμαχοι της διατήρησης της οργανικής σχέσης της ρουμανικής ταυτότητας με την Ορθοδοξία. Κατά τον Lovinescu: «...η Ορθοδοξία είναι μια σκοταδιστική θρησκεία... η οποία επέβαλε μια ξένη λειτουργική γλώσσα στους Ρουμάνους και τους μετέτρεψε σχεδόν ολοκληρωτικά σε μια τεράστια μάζα Σλάβων. Η χειραφέτηση των Ρουμάνων πραγματοποιήθηκε μόλις τον 19^ο αιώνα, όταν η νεολαία της χώρας ήρθε σε άμεση επαφή τόσο με τον πνευματικό όσο και με τον υλικό κόσμο της Δύσης, τότε και μόνο τότε έσπασαν τα δεσμά των μορφών της ανατολικής κουλτούρας...». Άλλος ευρωπαϊστής, ο Mihai Ralea, συντασσόταν με τον Lovinescu και πίστευε πως: «οι απόψεις τον κατ'αυτόν «Ορθοδοξιστών», στερούσαν κάθε πιθανότητα από τον ρουμανικό λαό να οδηγηθεί μελλοντικά στον διαφωτισμό και στον πολιτισμό».⁷

⁵ Drace-Francis, Alex. *The Making of Modern Romanian Culture, Literacy and the Development of National Identity*. Tauris Academic Studies, Λονδίνο, 2006, σελ. 105

⁶ Hitchens, Keith. ο.π., σελ. 294

⁷ Hitchens, Keith. Στο ίδιο, σελ. 314

Ο Zeletin ήταν οικονομολόγος και κοινωνιολόγος, ο οποίος είχε σπουδάσει στην Γερμανία και θεωρούσε πως η μοίρα της Ρουμανίας ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με τον δυτικό καπιταλισμό. Όπως και ο Lovinescu, υποστήριζε πως το μέλλον της χώρας βρισκόταν στα χέρια της αστικής τάξης και υποβάθμιζε την θέση των χωρικών στην νέα εποχή που οραματιζόταν για την Ρουμανία, αφού τους χαρακτήριζε «οπισθοδρομικούς» και «απαθείς». Οι αλλαγές και η συνεπακόλουθη καταστροφή που θα βίωναν οι χωρικοί, θα ήταν ατυχή αλλά αναγκαία συμβάντα του εκσυγχρονισμού: «...Πουθενά δεν έχουν προκύψει οι αστικοί θεσμοί από τις πνευματικές ανάγκες του λαού, αλλά από τις ανάγκες του καπιταλισμού. Η πλήρης εναρμόνιση αυτών των θεσμών με τον λαϊκό ψυχισμό έχει υπάρξει μία βαθμιαία, δύσκολη εργασία, πολύ δυσκολότερη σε αυτήν την χώρα όπου η ταχεία καπιταλιστική ανάπτυξη έχει αφήσει την πάντα βραδύτερη πνευματική αντίστοιχη, πολύ πίσω...»⁸. Επιπρόσθετα απέρριπτε τον εθνικισμό: «Ο εθνικισμός δεν αντιμετωπίζει τη γνώση του παρελθόντος υπό την έποψη του επιστημονικού εξελικτισμού, ως μέσον κατανόησης, αλλά ως μέσον δυσφημησης του παρόντος, το οποίο δεν μπορεί να συγχωρήσει για την διάλυση των παλαιών μορφών της εθνικής ζωής. (...) Εν συντομία, ο εθνικισμός είναι συναισθηματικός, όχι αντικειμενικός· επικριτικός, όχι επιστημονικός· εκφράζει θλίψη για το παρελθόν, όχι δυναμική προσδοκία για το αύριο».⁹ Οι απόψεις των παραδοσιοκρατών κατ'αυτόν ήταν αντίθετες στους νόμους της κοινωνικής εξέλιξης¹⁰.

Οι υπέρμαχοι του καπιταλιστικού προτύπου ανάπτυξης δεν περιορίστηκαν στην προσπάθεια επικράτησης στο ιδεολογικό πεδίο. Όπως ήταν φυσικό, συνέπτυξαν και αντίστοιχο πολιτικό φορέα με την επωνυμία Ρουμανικό Φιλελεύθερο Κόμμα. Κατά την διάρκεια της κυριαρχίας του φιλελεύθερου κόμματος στην ρουμανική πολιτική ζωή (1922-1928), δόθηκε έμφαση στην ανάπτυξη των πόλεων, των βιομηχανικών επενδύσεων, στην προσαρμογή της παιδείας στις απαιτήσεις του κεφαλαίου, καθώς και στην εναρμόνιση της κοινοβουλευτικής λειτουργίας με τα δυτικοευρωπαϊκά ειωθότα. Απώτερος σκοπός διακηρυσσόταν πως ήταν η αφομοίωση των «ορθολογικών»

⁸ Ornea, Zigu. *The Romanian Extreme Right. The Nineteen Thirties*. East European Monographs, Μπόλντερ, 1999, σελ. 10-11

⁹ Ornea, Zigu. ο.π., σελ. 10-11

¹⁰ Hitchins, Keith. ο.π., σελ. 295

δυτικών αξιών, προκειμένου το νέο ρουμανικό κράτος να ξεπεράσει την κοινωνικοπολιτική του «καθυστέρηση»¹¹.

Αντίθετα με τους ευρωπαίους, οι παραδοσιοκράτες, βαθιά επηρεασμένοι από τις αρχές του γερμανικού ρομαντισμού του 19^{ου} αιώνα, ήταν υπέρμαχοι μιας οργανικού χαρακτήρα ανάπτυξης της ρουμανικής κοινωνίας, μιας ανάπτυξης που θα σέβονταν τις ιδιαιτερότητες της ιστορίας και των παραδόσεων της χώρας. Σημαντική επίδραση στις απόψεις των παραδοσιοκρατών είχε η κατά τον Tönnies¹² διάκριση ανάμεσα σε Κοινότητα (*Gemeinschaft*) και Κοινωνία (*Gessellschaft*).¹³ Η θεώρηση αυτή έδινε το προβάδισμα στις πρωταρχικές, οργανικές σχέσεις που διέπουν την κοινωνική ζωή των ανθρώπων, ενσάρκωση των οποίων αποτελεί η ζωή στο χωριό της προνεωτερικής εποχής, σε αντιδιαστολή με τις συνθήκες που επικρατούν στο αστικό περιβάλλον. Οι άνθρωποι στα πλαίσια της κοινότητας, της οποίας βάση αποτελεί η βιολογική συνάφεια τους, λειτουργούν έχοντας ως άξονα το κοινό συμφέρον και την επιβίωση αυτής καθ' αυτής της κοινότητας, την οποία τα μέλη καλούνται να υπηρετήσουν. Τον ρόλο του συμμορφωτικού οδηγού έχουν κατά μείζονα λόγο οι άγραφοι νόμοι, η ηθική, οι διακρίσεις, οι αποκλεισμοί, οι ιεραρχίες που προκύπτουν από την παράδοση, με σημερινούς όρους οι κοινωνικές πεποιθήσεις.¹⁴ Στον σχηματισμό της νεωτερικής, καπιταλιστικής πόλης (Κοινωνία) ο άνθρωπος εμφανίζεται ως μία εκριζωμένη μονάδα-άτομο και οι απρόσωπες σχέσεις του με τις άλλες μονάδες έχουν τον χαρακτήρα της οικονομικής συναλλαγής. Κατά αναλογία με την λειτουργία μίας μετοχικής εταιρείας, τα άτομα προσεγγίζουν, συνεργάζονται, εκμεταλλεύονται ή συγκρούονται με γνώμονα την επιδίωξη του μέγιστου οικονομικού αποτελέσματος. Η κοινωνική ζωή ρυθμίζεται μέσω της εφαρμογής γραπτών νόμων και η συμμόρφωση επιβάλλεται με τα ιδεολογήματα της ισότητας, της κατάργησης των διακρίσεων και εν τέλει της

¹¹ Biliuta, Ionuț, ο.π., σελ. 28

¹² Ferdinand Tönnies (1855-1936), Γερμανός κοινωνιολόγος, οικονομολόγος και φιλόσοφος. Γνωστότερο έργο του η θεωρία περί διάκρισης των κοινωνικών ομάδων ανάμεσα σε Κοινότητα (*Gemeinschaft*) και Κοινωνία (*Gessellschaft*). Μαζί με τους Max Weber και Georg Simmel θεωρούνται οι πατέρες της γερμανικής κοινωνιολογίας

¹³ Tönnies Ferdinand. *Community and Civil Society*, Cambridge University Press, Καίμπριτζ, 2001

¹⁴ Putnam, Robert "Social Capital: Measurement and Consequences." *Isuma: Canadian Journal of Policy Research* 2 (Spring 2001): 41-51

αστυνομίας, των δικαστηρίων και της φυλακής. Οι ανθρώπινες σχέσεις προσλαμβάνουν έναν «μηχανιστικό», τεχνητό, μη οργανικό χαρακτήρα. Οι άνθρωποι βιώνουν την κατάσταση της αλλοτρίωσης και της αποκοπής από τις παραδόσεις τους. Οι παραδοσιοκράτες έβλεπαν με δυσφορία τις διεθνιστικές αρχές και την κοσμοπολίτικη αύρα των υποστηρικτών της «Δύσης»¹⁵.

Μεγάλη πνευματική συνεισφορά στο κίνημα των παραδοσιοκρατών είχαν τα ιδρυτικά μέλη του λογοτεχνικού περιοδικού *Gindirea* (Η Σκέψη), τα οποία μέσω της προβολής που απολάμβαναν στους κύκλους της διανοήσης, προσπαθούσαν να διαδώσουν τις ιδέες τους διά του περιοδικού. Ήθελαν - όπως και η πλειοψηφία των Ρουμάνων διανοούμενων της εποχής¹⁶ - να διασφαλίσουν την επιβίωση της ρουμανικής λογοτεχνικής και καλλιτεχνικής ιδιοπροσωπίας, καθότι υπήρχε φόβος πως υπό το κλίμα της κοσμοπολίτικης κουλτούρας της νέας εποχής αυτές θα αλλοιώνονταν ανεπανόρθωτα. Μία από τις σημαντικές συνιστώσες εντός του κινήματος αυτού, είχε ως πρωτοστάτη τον Nichifor Crainic (1889-1972), αρχισυντάκτη του περιοδικού *Gindirea*. Ο Crainic ήταν συγγραφέας, ποιητής και θεολόγος, ο οποίος αρχικά δίδαξε χριστιανική λογοτεχνία και μυστικιστική θεολογία στο πανεπιστήμιο του Κισινάου από το 1926 μέχρι και το 1932 όταν και του προσφέρθηκε μια θέση θεολόγου στο πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου¹⁷. Τόνιζε την σημασία της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας και του ορθόδοξου πνεύματος γενικότερα, στην σύσταση του ρουμανικού πολιτισμού και της ρουμανικής ταυτότητας. Καταδίκασε την εισαγωγή ξένων πολιτιστικών στοιχείων στην ρουμανική κοινωνία: «... οι τεχνολογίες και οι τεχνικές μπορούν να εισαχθούν, μα όχι ο πολιτισμός, ο οποίος είναι ένα μοναδικό πνευματικό φαινόμενο και αποτελεί την έκφραση της προσωπικότητας του εκάστοτε έθνους...»¹⁸.

¹⁵ Επιπρόσθετα, στην προσπάθεια ταύτισης της ρουμανικής ταυτότητας με την ύπαιθρο, την αγροτική και την λαϊκή παράδοση, ένα επιπλέον επιχείρημα που χρησιμοποιούσαν οι παραδοσιοκράτες, προέρχονταν από την ίδια την ρουμανική γλώσσα. Η ρουμανική λέξη για τον χωρικό **țăran**, έλκει την ετυμολογία της από την λέξη **țară** που σημαίνει ύπαιθρος, χώρα, μητέρα πατρίδα. Παρόμοια ετυμολογική σχέση εντοπίζεται στην λέξη **român** που σημαίνει Ρουμάνος και στην λέξη **rumân** που σημαίνει ο δουλοπάροικος και θεωρείται συνώνυμη της λέξης **țăran**

¹⁶ Hitchins, Keith. ο.π., σελ.300

¹⁷ Clark, Roland. Nationalism and orthodoxy: Nichifor Crainic and the political culture of the extreme right in 1930s Romania, *Nationalities Papers*, 40:1, 107-126, σελ.109, (2012)

¹⁸ Clark, Roland. ο.π., σελ.110

Κατά τον Crainic, η ρουμανική Ορθοδοξία όφειλε να είναι το θεμέλιο πάνω στο οποίο θα βασιζόταν η κυβερνητική πολιτική της χώρας. Η Ρουμανία ανήκε στην Ανατολή και ουδεμία σχέση είχε με την Δύση και τις καπιταλιστικές αρχές που πρέσβευαν οι Ευρωπαίοι. Η Ορθοδοξία προσέδιδε μια πνευματική μοναδικότητα που μαζί με την λαϊκή παράδοση της ρουμανικής υπαίθρου, αποτελούσαν τον συνεκτικό πυρήνα της ρουμανικής ταυτότητας. «...Εξαρχής η Ρουμανία δομήθηκε πάνω σε δύο μεγάλα ιδεώδη: την εθνική ιδέα με την επίγεια μορφή της και την Χριστιανική ιδέα με την επουράνια μορφή της...»¹⁹ έγραφε ο Crainic, ενώ και ο Ionescu (1888-1940) ο οποίος θεωρείτο σημαντικό μέλος της Gindirea κατέληγε στην πρόταση: «...Είμαστε Ρουμάνοι επειδή είμαστε Ορθόδοξοι Χριστιανοί και είμαστε Ορθόδοξοι Χριστιανοί επειδή είμαστε Ρουμάνοι...». Ήταν τόσο χαοτικό το χάσμα ανάμεσα στις δύο αυτές κυρίαρχες πολιτικές ιδέες - τους ευρωπαίους και τους παραδοσιοκράτες - ώστε ο Paul Costin Deleanu (1905-1991), υποστηρικτής των τελευταίων έγραφε: «Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε πώς το κίνημα του 1848²⁰, είναι ο τεχνολογικός πολιτισμός {Civilization} εναντίον της πνευματικής καλλιέργειας {Culture}, η οικονομία εναντίον της οργανικής δομής, ο ρομαντισμός εναντίον του Χριστιανισμού, το κράτος εναντίον της εκκλησίας, η ιστορία εναντίον της αιωνιότητας, το χρηματιστήριο εναντίον της οικονομίας, η βιομηχανία εναντίον της ανθρωπογεωγραφίας, το όνειρο εναντίον της ιστορίας, η βαρβαρότητα εναντίον του πολιτισμού, η πολιτική εναντίον της Φυλής, η Δύση εναντίον της Ανατολής, η υπεροχή των πρώτων έναντι των δευτέρων. Και η προδοσία αυτή είχε ένα όραμα περί της πολιτικής ενότητας του έθνους, της έλειπε όμως ένα υψηλότερο περί ιεράρχησης των αξιών... Εδώ και έναν αιώνα η φυλή μας εμφανίζεται να προσπαθεί - μέσω της ελίτ των διανοουμένων και των πολιτικών- να αναπτύξει την προσωπικότητα της με όρους ιστορίας, μεταφυσικής ισορροπίας και σωτηρίας, χωρίς σταυρό και εικόνισμα. Όμως, η δομή του αυτόχθονου ήθους μας, καθ' όλη την διάρκεια της εθνικής του ιστορίας, αυτή την οποία αναγνωρίζουμε σήμερα και καλούμε τους πάντες να υπηρετήσουν, ανάλογα με τις δυνάμεις τους, είναι

¹⁹ Biliuta, Ionuț. ο.π., σελ.64

²⁰ Οι επαναστάσεις που έλαβαν χώρα στα Πριγκιπάτα της Μολδαβίας και της Βλαχίας το 1848, αποτελούσαν παρακολούθημα των αντιστοίχων γαλλικών γεγονότων του ίδιου έτους. Τα αιτήματα τους ήταν εθνικοαπελευθερωτικού αλλά και αστικοδημοκρατικού χαρακτήρα. Η δεύτερη αυτή διάσταση αποτελούσε κόκκινο πανί για την ριζοσπαστική Δεξιά κατά την περίοδο με την οποία ασχολούμαστε.

χριστιανική... Το τυπολογικό ιδεώδες των Ρουμάνων, δεν είναι η μεγαλοφυΐα, αλλά ο Άγιος²¹...»

1.2 Οι πολιτικές δυνάμεις στην Μεσοπολεμική Ρουμανία

Τα αμέσως επόμενα από τον Μεγάλο Πόλεμο χρόνια, υπήρξε μια εξέχουσα σημασίας αναδιαμόρφωση των πολιτικών δυνάμεων. Στην Ρουμανία προπολεμικά υπήρχαν δύο κραταιά πολιτικά κόμματα, αυτό των Φιλελευθέρων, το οποίο κατά κύριο λόγο εκπροσωπούσε την μεσαία τάξη και των Συντηρητικών αντίστοιχα, το οποίο εξέφραζε τους μεγαλογαιοκτήμονες. Με το πέρας του πολέμου, το συντηρητικό κόμμα, που η πολιτική του δύναμη σταδιακά έφθινε, διαλύθηκε καθώς οι ηγέτες του δεν μπόρεσαν να ανταπεξέλθουν και να προσαρμόσουν την πολιτική του κόμματος πάνω στις αγροτικές μεταρρυθμίσεις του 1918-1921²², που υπέσκαπταν την οικονομική δύναμη των μεγαλογαιοκτημόνων. Με την διάλυση του κόμματος τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα που αποτελούσαν την εκλογική του βάση συσπειρώθηκαν κυρίως γύρω από τους Φιλελεύθερους, οι οποίοι στον πολιτικό στίβο είχαν αντίπαλους πλέον το νεοσύστατο (1918) Αγροτικό Κόμμα και το δημοφιλές Ρουμανικό Εθνικό Κόμμα από την Τρανσυλβανία, που γρήγορα συνάψαν πολιτική συμμαχία. Η συμμαχία αυτή το 1926 μετετράπη σε ένωση και προέκυψε το Εθνικό Αγροτικό Κόμμα (Partidul National-Taranesc) το οποίο πλέον αναπληρώνοντας τους Συντηρητικούς, αποκατέστησε εν μέρει το πρότυπο του δικομματισμού στην Ρουμανία²³. Ένας άλλος πολιτικός σχηματισμός που δημιουργήθηκε μεταπολεμικά ήταν το Λαϊκό Κόμμα (Partidul Poporului), το οποίο ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 1918. Διακηρυγμένος στόχος του κόμματος ήταν η διακυβέρνηση της χώρας με αυστηρή προσκόλληση στο σύνταγμα, με αιτήματα για αγροτική μεταρρύθμιση και επέκταση της εκλογικής βάσης με παραχώρηση καθολικού δικαιώματος ψήφου, καθώς μέχρι τότε οι αγρότες και οι μειονοτικοί πληθυσμοί εξαιρούνταν από το εκλογικό σώμα (κατάσταση που άλλαξε με το σύνταγμα του 1923). Πρόεδρος του συνδυασμού ήταν ο Στρατηγός Alexandru Averescu (1859-1938), ένας ήρωας πολέμου, που οι οπαδοί του πίστευαν πως ήταν ο

²¹ Ornea, Zigu. ο.π., σελ.17

²² Hitchins, Keith. ο.π., σελ.386

²³ Hitchins, Keith. ο.π., σελ.383

καταλληλότερος για να επιβάλει τις αλλαγές αυτές και να αντισταχθεί στους φιλελεύθερους. Ο ίδιος δεν επιδοκίμαζε τις δημοκρατικές διαδικασίες και γενικότερα τον κοινοβουλευτισμό καθώς ήταν πεπεισμένος ότι το σύστημα αυτό ήταν ακατάλληλο για την Ρουμανία. Ο Averescu και ενώ το κόμμα του ήταν πολύ δημοφιλές, τον Οκτώβριο του 1919 αποφάσισε να απέχει από τις κοινοβουλευτικές εκλογές με την βλέψη ότι η αποχή αυτή θα κηλίδωνε τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς και όταν θα αποτύγχαναν, ο ίδιος θα εμφανιζόταν στον λαό ως Σωτήρας κάτι που δεν συνέβη²⁴. Τελικώς, αυτό το προσωποπαγές κόμμα μετετράπη σε «δορυφόρο» των Φιλελεύθερων.

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα Ρουμανίας (Partidul Socialist din România), ιδρύθηκε το 1918 - μετά την λήξη του Α΄ Π.Π. - και διασπάστηκε το καλοκαίρι του 1920 κατά την διάρκεια του Β΄ Συνεδρίου της κομμουνιστικής Διεθνούς (Κομιντέρν). Η διαφωνία προέκυψε από την σύγκρουση των ριζοσπαστών Μπολσεβίκων με την μερίδα των μετριοπαθέστερων στελεχών, τα οποία επιθυμούσαν την εξακολούθηση της πορείας της Β΄ Διεθνούς προς το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό, μέσω της νόμιμης δράσης εντός του τρέχοντος πολιτικού συστήματος. Οι υποδείξεις των Μπολσεβίκων Nikolai Bukharin και Grigory Zinoviev έγιναν αποδεκτές από τον Alexandru Dobrogeanu-Gherea (1879-1937) και άλλους κομμουνιστές, οι οποίοι υποσχέθηκαν την ένταξη του κόμματος στην Κομμουνιστική Διεθνή και την συμμόρφωση τους με τα πρότυπα του Μπολσεβικικού κόμματος²⁵. Το 1922 υιοθετήθηκε η ονομασία «Κομμουνιστικό Κόμμα Ρουμανίας, παράρτημα της Κομμουνιστικής Διεθνούς» και αποφασίστηκε η δημιουργία παράνομης οργάνωσης²⁶. Εν τέλει η ρουμανική κυβέρνηση, στην προσπάθεια καταστολής των κομμουνιστών, το κήρυξε παράνομο τον Απρίλιο του 1924, καθεστώς που διατηρήθηκε μέχρι το τέλος του Β΄ Π.Π. Ο παράνομος χαρακτήρας του κόμματος αύξησε την εξάρτηση του από το σοβιετικό Κομμουνιστικό Κόμμα, το οποίο μέσω της Κομιντέρν αξίωνε το δικαίωμα να ορίζει την ηγεσία των κατά τόπους κομμουνιστικών κομμάτων και τις πολιτικές τους. Η σχέση υποταγής αυτή, ώθησε τους Ρουμάνους κομμουνιστές να τοποθετούνται σε κρίσιμα εθνικά θέματα εναντίον της συντριπτικής πλειοψηφίας του πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένης και της εργατικής

²⁴ Hitchins, Keith. ο.π., σελ.396

²⁵ Hitchins, Keith. ο.π., σελ.399

²⁶ Hitchins, Keith. ο.π., σελ.399

τάξης. Συνεπώς, στα συνέδρια του 1924 (Βιέννη) και του 1928 (Χάρκοβο), το ρουμανικό κόμμα υποχρεώθηκε να αποδεχτεί την αρχή του αυτοπροσδιορισμού των εθνικών μειονοτήτων της Ρουμανίας καθώς και να εγκρίνει την απόσχιση των περιοχών Μπουκοβίνα και Δοβρουτσά από την Μεγάλη Ρουμανία, ενώ φυσικά δεν αναγνωρίστηκε η προσάρτηση της Βεσσαραβίας. Παράλληλα οι Μπολσεβίκοι επικυρίαρχοι, επέβαλαν στην θέση του Γενικού Γραμματέως του κόμματος, μη Ρουμάνους: το 1924 έναν Ούγγρο εργάτη από την Τρανσυλβανία, τον Elek Köblös, ενώ αντίστοιχα το 1928 τον Vitali Holostenko, μέλος του Ουκρανικού κομμουνιστικού κόμματος. Οι κινήσεις αυτές ενίσχυσαν την διαδεδομένη αντίληψη που επικρατούσε στην Ρουμανία, ότι το Κομμουνιστικό Κόμμα ήταν ένας ξένος οργανισμός που υπηρετούσε τα συμφέροντα της Σοβιετικής Ένωσης και όχι της χώρας²⁷. Η συμμετοχή στο κόμμα ήταν μικρή με τον μεγαλύτερο αριθμό εγγεγραμμένων μελών να είναι 5.000 το 1936, γεγονός που δεν αντικατοπτρίζει την πραγματική πολιτική επίδραση του, αφού δρούσε παρασκηνιακά μέσω άλλων οργανώσεων. Η σημαντικότερη εξ αυτών ήταν το Εργατικό-Αγροτικό Μέτωπο (Blocul Muncitoresc-Taranesc), το οποίο ιδρύθηκε ως νόμιμη οργάνωση το 1925 και στις κοινοβουλευτικές εκλογές του 1926, 1927 και 1928 έλαβε συνολικά από 32.000 έως 39.000 ψήφους, ενώ το 1931 έλαβε 74.000 ψήφους και κέρδισε 5 έδρες στο Κοινοβούλιο²⁸.

Στον αντίποδα, οι πολιτικοί σχηματισμοί της άκρας Δεξιάς στις αρχές της δεκαετίας του 1920 ήταν σχετικώς ασήμαντοι, καθώς οι διάφορες προσπάθειες που υπήρξαν με σκοπό την δημιουργία ενός ισχυρού Ρουμανικού Φασιστικού Κινήματος, αντίστοιχο με αυτό του Μουσολίνι στην Ιταλία, κρίθηκαν ανεπιτυχείς εφόσον δεν κατάφεραν να συγκεντρώσουν έναν ικανό αριθμό μελών. Παρόμοια αποτελέσματα είχε και η αντίστοιχη εθνικοσοσιαλιστική προσπάθεια. Μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας, τα αιτήματα των δεξιών παρατάξεων για ριζοσπαστικές αλλαγές στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας δεν εύρισκαν ευήκοα ώτα, δεδομένου ότι η πλειοψηφία του πληθυσμού πίστευε πως τα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα θα επιλύονταν μέσω των δημοκρατικών θεσμών. Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό που έθρεφε την ρητορική της δεξιάς ήταν ο αντισημιτισμός. Γενικά στην Ρουμανία ο αντισημιτισμός ήταν ένα σημαντικό φαινόμενο ήδη από τον 19^ο αιώνα, το οποίο ουσιαστικά

²⁷ Hitchins, Keith. ο.π., σελ.400

²⁸ Hitchins, Keith. ο.π., σελ.400

εκδηλώνονταν στα πλαίσια του οικονομικού ανταγωνισμού, καθώς οι Εβραίοι εμφανίζονταν ως απειλή για την οικονομία, το εμπόριο και την ανάπτυξη του ρουμανικού κράτους εν συνόλω. Μετά τον Α΄ Π.Π. όμως και καθώς με την αύξηση του πληθυσμού η εβραϊκή μειονότητα έφτανε πλέον στο 5,3% του συνολικού πληθυσμού, ο αντισημιτισμός έλαβε νέες διαστάσεις. Σημαντική λεπτομέρεια είναι ότι ο αντισημιτισμός δεν αποτελούσε μονοπώλιο της Δεξιάς και των φασιστικών οργανώσεων που δημιουργήθηκαν, αφού σε μικρότερο βαθμό χαρακτήριζε και άλλα κόμματα όπως από το Φιλελεύθερο, που εκπροσωπούσαν την αστική τάξη και τα οικονομικά της συμφέροντα, πολύ πριν από την εμφάνιση κινημάτων όπως αυτό της Λεγεώνας²⁹.

Ο χώρος στον οποίο ευδοκίμησε το αντισημιτικό κίνημα ήταν ο πανεπιστημιακός και αυτό εν μέρει συναρτάται με τις πράξεις της Κυβέρνησης. Με την δημιουργία της Μεγάλης Ρουμανίας, το Βουκουρέστι προωθούσε έντονα την καλλιέργεια της ρουμανικής εθνικής συνείδησης στους νέους πληθυσμούς και ιδιαίτερα στις νεαρότερες ηλικίες. Στα πλαίσια αυτά διευκολύνθηκε σημαντικά η είσοδος των νέων στα πανεπιστήμια με αποτέλεσμα ο αριθμός των φοιτητών να αυξηθεί σε ιστορικά πρωτοφανή επίπεδα. Παράλληλα, οι Εβραίοι αποτελούσαν την μεγαλύτερη μειονοτική κοινότητα εντός των πανεπιστημίων της χώρας σε ποσοστό 16,4% κατά την περίοδο 1921-1933. Σε ορισμένα τμήματα όπως της Ιατρικής ή της Φαρμακευτικής το ποσοστό αυτό έφτανε στο 30-40% του φοιτητικού συνόλου, κάτι που μπορεί να εξηγήσει το γεγονός πως οι πρώτες αντισημιτικές δράσεις εμφανίστηκαν στα συγκεκριμένα τμήματα.³⁰ Επιπρόσθετα ένας ακόμη παράγοντας για την εμφάνιση του φαινομένου στα πανεπιστημιακά ιδρύματα ήταν οι δυσκολίες και τα προβλήματα που προέκυψαν με την ξαφνική αύξηση των φοιτητών, δεδομένου ότι οι περισσότεροι προέρχονταν από αγροτικές, υποανάπτυκτες περιοχές. Ο Yavetz γράφει σχετικά με το ζήτημα: « ... κάθε ακαδημαϊκός τίτλος μπορούσε να εξασφαλίσει μια θέση στο Δημόσιο κάτι που θα ικανοποιούσε την πλειονότητα των Ρουμάνων φοιτητών, που είχαν έρθει από πρωτόγονα χωριά, ήταν φτωχοί και ήλπιζαν να ενσωματωθούν στις

²⁹ Radu, Ioanid. (2004). The sacralised politics of the Romanian Iron Guard. *Totalitarian Movements and Political Religions*, 5(3), σελ.424
<https://doi.org/10.1080/1469076042000312203>

³⁰ Cârstocea, Raul. Anti-Semitism in Romania: Historical Legacies, Contemporary Challenges, ECMI working paper #81, October 2014, σελ.10

αναπτυσσόμενες πόλεις. Ωστόσο, ο αριθμός των θέσεων στις φοιτητικές εστίες ήταν περιορισμένος, τα ενοίκια ήταν ακριβά και οι κρατικές υποτροφίες λίγες. Οι Εβραίοι φοιτητές αντιθέτως, που προέρχονταν από αστικές περιοχές, έμεναν στο σπίτι με τους γονείς τους και ακόμα και αν δεν ήταν πλούσιοι, εμφανίζονταν ως τέτοιοι σε σύγκριση με τους Ρουμάνους φοιτητές. Συνεπώς η αντισημιτική προπαγάνδα βρήκε γόνιμο έδαφος...».³¹

Το πρώτο αντισημιτικό συμβάν που θα ξεσήκωνε την ρουμανική φοιτητική κοινότητα συνέβη το 1922, όταν στην Ιατρική σχολή του Κλουζ, Ρουμάνοι φοιτητές απαίτησαν οι Εβραίοι συνάδερφοι τους να χρησιμοποιήσουν για το μάθημα της ανατομίας εβραϊκά πτώματα.³² Η απαίτηση αυτή γρήγορα ήρθε να συμβολίσει την αίσθηση του αντισημιτισμού στην ρουμανική φοιτητική κοινότητα. Δύο μορφές συνέβαλαν καθοριστικά την περίοδο αυτή στις πολιτικές εξελίξεις, ο Nicolae Paulescu που ήταν καθηγητής Φυσιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου και ο Alexandru Cuza, καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο του Ιασίου. Ο τελευταίος πίστευε πως οι Εβραίοι της Ρουμανίας ήδη ήλεγχαν το εμπόριο και την βιομηχανία και θα ικανοποιούνταν μόνο όταν υποδούλωναν εντελώς τον γηγενή πληθυσμό της χώρας, μετατρέποντας την Ρουμανία σε μια νέα Παλαιστίνη. Δεν θα μπορούσαν ποτέ να ενσωματωθούν και εξαιτίας του «παρασιτικού» τρόπου ζωής τους, της θρησκείας τους και της εκτεταμένης ενδογαμίας τους, θα έπρεπε να εκδιωχθούν από την χώρα.³³ Οι Cuza και Paulescu δημιούργησαν το 1922 την Εθνική Χριστιανική Ένωση (Uniunea Nationala Crestina) της οποίας στόχος ήταν η υπεράσπιση «των οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών συμφερόντων των Ρουμάνων εναντίον των Εβραίων με κάθε νόμιμο τρόπο».³⁴ Τον ίδιο χρόνο στο πανεπιστήμιο του Ιασίου, μια ομάδα φοιτητών υπό την αρχηγία του Corneliu Zelea-Codreanu και με τις ευλογίες του Cuza, δημιούργησε την Χριστιανική Οργάνωση Φοιτητών (Asociatia Studentilor Crestini). Κατά το ίδιο διάστημα ξεσπών μαζικές διαδηλώσεις φοιτητών στα

³¹ Yavetz, Zvi. 'An Eyewitness Note: Reflections on the Rumanian Iron Guard', *Journal of Contemporary History* 26(1991), 597-610 σελ.599.

³² Livizeanu, Irina. *Cultural Politics in Greater Romania*, σελ.269, Cornell University Press, Νέα Υόρκη, 1995

³³ Hitchins, Keith. ο.π., σελ.402-403

³⁴ Hitchins, Keith. ο.π., σελ.403

ρουμανικά πανεπιστήμια με κύριο αίτημα τον αποκλεισμό των Εβραίων από τις σχολές ή τουλάχιστον τον περιορισμό τους σε ποσοστό αντίστοιχο του ποσοστού τους στον γενικότερο πληθυσμό³⁵. Στις 10 Δεκεμβρίου του 1922 μια αντιπροσωπεία φοιτητών από τις τέσσερις ρουμανικές πανεπιστημιούπολεις, συγκεντρώθηκε στο Βουκουρέστι για να διατυπώσει έναν ενιαίο κατάλογο αιτημάτων και να κηρύξει γενική φοιτητική αποχή. Ο κατάλογος που δημοσιεύθηκε στον Τύπο, ξεκινάει με την απόφαση να μην εγκαταλειφθεί ο στόχος των ποσοτώσεων ο οποίος κατά τους συγκεκριμένους φοιτητές, υπηρετούσε τα υψηλότερα συμφέροντα της πατρίδας. Οι εθνικιστές επέμεναν οι Εβραίοι φοιτητές Ιατρικής να χρησιμοποιούν πτώματα ομοθρήσκων τους στην ανατομία και ζητούσαν δριμύτατες κυρώσεις επί των εφημερίδων που θεωρούσαν ότι ήταν προσκείμενες στους Εβραίους ή που απασχολούσαν Εβραίους, καθώς οι τελευταίες με δημοσιεύματά τους, θεωρήθηκε ότι πρόσβαλαν την ορθόδοξη εκκλησία και το ρουμανικό έθνος. Επίσης ζητούσαν την απέλαση των Εβραίων που είχαν έρθει από τις προσαρτημένες περιοχές της Ρουμανίας μετά Αύγουστο του 1914 και επέμεναν πως σε καμία περίπτωση δεν έπρεπε να λάβουν την ρουμανική ιθαγένεια. Μελλοντικά σύμφωνα με τους φοιτητές, οι ξένοι Εβραίοι δεν θα έπρεπε να εισέρχονται στην Ρουμανία και δεν θα έπρεπε να έχουν την δυνατότητα να αλλάξουν τα ονόματά τους³⁶. Η τακτική που ακολουθούσαν οι φοιτητές, με τις αποχές και τις βίαιες προσπάθειες αποτροπής των Εβραίων φοιτητών από το να παρακολουθούν μαθήματα ή να συμμετάσχουν στις εξετάσεις, υποχρέωναν συχνά τις πανεπιστημιακές αρχές να κλείνουν τις σχολές προς κατευνασμό της έντασης. Ολόκληρο το εκπαιδευτικό έτος του 1922-1923 κηρύχθηκε χαμένο, εκτός από το πανεπιστήμιο του Ιασίου που δέχτηκε να επικυρώσει τις παρουσίες των φοιτητών για το έτος με την προϋπόθεση να περάσουν τις εξετάσεις³⁷. Αυτή η γενιά φοιτητών ονομάστηκε η «γενιά του '22» και τα γεγονότα της χρονιάς αυτής μετέπειτα αποτελούσαν αντικείμενο εορτασμού από τον εθνικιστικό χώρο, ενώ πολλά ηγετικά μέλη της συγκεκριμένης γενιάς αποτέλεσαν τον «σκελετό» για τα κινήματα που εμφανίστηκαν αργότερα. Εν τέλει, το 1923, η κυβέρνηση δεχόμενη πιέσεις από τις Συμμαχικές Δυνάμεις, προχώρησε στην ψήφιση νέου συντάγματος το οποίο παραχωρούσε πολιτικά και ατομικά δικαιώματα στην εβραϊκή

³⁵ Livizeanu, Irina. ο.π., σελ.267

³⁶ Livizeanu, Irina. ο.π., σελ.270

³⁷ Livizeanu, Irina. ο.π., σελ.271

μειονότητα³⁸, με την Ρουμανία να γίνεται η τελευταία ευρωπαϊκή χώρα που προχώρησε στην χειραφέτηση των Εβραίων.³⁹ Τέλος τον ίδιο χρόνο, ο Cuza σχημάτισε την Οργάνωση Εθνικής Χριστιανικής Αμύνης (Liga Apararii National-Crestin) με πρωταρχικό σκοπό την εκδίωξη των Εβραίων από όλους τους τομείς της οικονομικής και πολιτιστικής ζωής, καθώς και την διάπλαση των νέων με γνώμονα το χριστιανικό και εθνικιστικό πνεύμα. Όμως υπήρχε εσωτερική διάσταση απόψεων, καθώς ο Cuza αντιμετώπιζε την οργάνωση ως ένα κίνημα υπεράνω των κομματικών διαχωρισμών και επεδίωκε να επηρεάσει την συνείδηση της κοινής γνώμης μέσω της νόμιμης εκπαιδευτικής δράσης. Ο Codreanu από την άλλη, ήθελε ένα κόμμα με αυστηρή ιεραρχική δομή, με επιθετικό αντισημιτικό λόγο και θεωρούσε ότι μπορούσε να χρησιμοποιηθεί κάθε μέσο για την επίτευξη των στόχων του κινήματος. Οι διαφορές αυτές εν τέλει οδήγησαν στην διάσταση των δύο ανδρών με αποτέλεσμα ο Codreanu να αποφασίσει την δημιουργία της Λεγεώνας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ (Legiunea Arhanghelului Mihail), το 1927⁴⁰.

³⁸Radu, Ioanid. (2004). Στο ίδιο, σελ.424. <https://doi.org/10.1080/1469076042000312203>

³⁹ Cârstocea, Raul. Στο ίδιο, σελ.8

⁴⁰ Hitchins, Keith. ο.π., σελ.403

Κεφάλαιο 2:

2.1 Το κίνημα της Λεγεώνας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ

Όπως και στα υπόλοιπα ακροδεξιά κινήματα του 20^{ου} αιώνα, είτε μιλάμε για τον εθνικοσοσιαλισμό στην Γερμανία και το ναζιστικό κόμμα του Αδόλφου Χίτλερ (NSDAP), είτε για το ιταλικό φασιστικό κόμμα του Μπενίτο Μουσολίνι, δεν γίνεται να μελετηθούν χωρίς να γίνει αναφορά στους ηγέτες τους. Έτσι και στην περίπτωση της Λεγεώνας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, το όνομα του Corneliu Codreanu, έγινε σχεδόν ταυτόσημο του ονόματος της οργάνωσης, καθώς ήταν ο ιδρυτής της και ο αρχηγός της μέχρι και την δολοφονία του, το 1938. Στην πραγματικότητα, ο χαρακτήρας της οργάνωσης ήταν τόσο προσωποπαγής, και η προσωπικότητα του Codreanu τόσο έντονη σε σημείο που επισκίαζε πολλές φορές τα πάντα γύρω του.

Ο Corneliu Zelea Codreanu γεννήθηκε στο Ιάσιο στις 13 Σεπτεμβρίου του 1899 και έλαβε την δευτεροβάθμια του εκπαίδευση στην εξαιρετικής φήμης στρατιωτική σχολή Manastirea Dealului, γεγονός που διαμόρφωσε ριζικά τον χαρακτήρα του όπως γράφει και ο ίδιος στο έργο του «Για τους Λεγεωνάριους Μου»: «...Στην πραγματικότητα, η στρατιωτική μου εκπαίδευση θα με συνοδεύει για όλη μου την ζωή. Τάξη, πειθαρχία, ιεραρχία, διαπότισαν το αίμα μου σε νεαρή ηλικία, μαζί με τη αίσθηση της στρατιωτικής αξιοπρέπειας και θα αποτελέσουν το νήμα που θα οδηγήσει όλη την μελλοντική μου δράση. Εδώ επίσης, έμαθα να μιλάω λίγο, γεγονός που με οδήγησε αργότερα στο να μισώ την "ψιλή κουβέντα" και την πολυλογία. Έμαθα να αγαπώ το χαράκωμα και να απεχθάνομαι το σαλόνι. Οι ιδέες περί στρατιωτικής επιστήμης που έλαβα τότε με έκαναν αργότερα να κρίνω τα πάντα υπό το πρίσμα αυτής. Αυτή η λατρεία της αίσθησης της ανθρώπινης και στρατιωτικής αξιοπρέπειας με την οποία με ανέθρεψαν οι αξιωματικοί, μου δημιούργησε δυσκολίες και με εξέθεσε σε βάσανα, σε έναν κόσμο που συχνά εκλείπουν η τιμή και η αίσθηση της αξιοπρέπειας...»⁴¹. Επιπλέον τα χρόνια αυτά είχαν αντίκτυπο και στην μετέπειτα πολιτική του ζωή, καθώς η Λεγεώνα λειτουργούσε κάτω από αυστηρούς στρατιωτικούς κανόνες, ήταν βασισμένη στην ιεραρχία και τα μέλη της τηρούσαν καθημερινά με ευλαβική συνέπεια μια σειρά από τελετουργικά, ακριβώς σαν ένα τάγμα.

⁴¹ Corneliu Zelea Codreanu, For My Legionaries, Editura Libertatea, Μαδρίτη, 1976, σελ. 14

Το καλοκαίρι του 1916, η Ρουμανία μπήκε στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο εναντίον των Κεντρικών Δυνάμεων και η εμπόλεμη κατάσταση βρίσκει τον πατέρα του Corneliu στο μέτωπο, γεγονός που τον παρότρυνε παρά το νεαρό της ηλικίας του να καταταχθεί ως εθελοντής και να τον ακολουθήσει, χωρίς εν τέλει να δει πολεμική δράση. Με το πέρας των εχθροπραξιών εντάχθηκε στην στρατιωτική σχολή του Πεζικού στο Μποτοσάνι, από την οποία αποφοίτησε με τον βαθμό του ανθυπολοχαγού⁴². Η επιρροή του πατέρα του - για τον οποίο έγραψε ότι ήταν ένας ένθερμος εθνικιστής - καθώς και η αίσθηση που αποκόμισε από τα γεγονότα του 1916, δημιουργούν μέσα του τα πρώτα εθνικιστικά συναισθήματα και όπως περιγράφει ο ίδιος, περνούσε τον χρόνο του διαβάζοντας άρθρα από δύο ήδη γνωστούς ανθρώπους του χώρου που αργότερα θα συναντούσε, τον N. Iorga και τον A.C. Cuza: «... η ουσία αυτών των άρθρων περιείχε εκπεφρασμένα σε υψηλή μορφή τα τρία ιδανικά για την ζωή του ρουμανικού λαού: 1) την ένωση του ρουμανικού λαού 2) την ανάδειξη της αγροτικής τάξης μέσω του αναδασμού της γης και των πολιτικών δικαιωμάτων 3) την επίλυση του εβραϊκού ζητήματος...την εποχή εκείνη υπήρχαν δύο αποφθέγματα τυπωμένα στα καλύμματα όλων των εθνικιστικών εκδόσεων: «Ρουμανία για τους Ρουμάνους, μόνο για τους Ρουμάνους και για όλους τους Ρουμάνους»- I.Iorga, «Η εθνικότητα είναι η δημιουργική δύναμη της ανθρώπινης κουλτούρας, η κουλτούρα είναι η δημιουργική δύναμη της εθνικότητας.»-A.C Cuza»⁴³. Έχοντας αποκτήσει τα ερεθίσματα αυτά, ο Codreanu, επηρεασμένος από τις φήμες που κυκλοφορούσαν ανά την χώρα, πίστευε πως σύντομα οι Μπολσεβίκοι επρόκειτο να επιτεθούν στην Ρουμανία και να καταλάβουν την περιοχή του Δνεϊστερου. Παράλληλα το φθινόπωρο του 1919, θα εγγραφεί στην Νομική σχολή του Ιάσιου, όπου εκεί επρόκειτο να ξεκινήσει η αντικομμουνιστική του δράση.

Στο Ιάσιο λοιπόν, ο Corneliu διαπιστώνει φανερά απογοητευμένος ότι οι περισσότερες των φοιτητικών παρατάξεων αλλά και των εργατικών οργανώσεων είναι αριστερίζουσες ή κομμουνιστικές, σχετικά με την κατάσταση γράφει ο Horia Sima⁴⁴:

⁴² Sima Horia, *History of the Legionary Movement*, Legionary Press, Αγγλία, 1995, σελ. 5

⁴³ Corneliu Zelea Codreanu, ο.π., σελ. 15

⁴⁴ Horia Sima (1906-1993), Σπούδασε Φιλολογία και Φιλοσοφία στο Βουκουρέστι και το 1927, φοιτητής ακόμα εντάχθηκε στην νεοσύστατη Λεγεώνα. Αποτέλεσε σημαντικό στέλεχος και ήταν ο άνθρωπος που κλήθηκε να διαδεχθεί τον Codreanu στην ηγεσία της Σιδηράς Φρουράς (μετονομασία της Λεγεώνας) μετά την δολοφονία του τελευταίου το 1938. Το 1940 συμμετείχε στο λεγεωναρικό καθεστώς του Antonescu αλλά καθώς ήρθε σε ρήξη μαζί του, διωκόμενος αυτοεξορίστηκε στην Ισπανία όπου και πέθανε το 1993

«...Μια μεγάλη απογοήτευση τον περιμένει εκεί! Αντί να βρει μια πανεπιστημιακή νεολαία κινητοποιημένη ενάντια στον κομμουνισμό, μια νεολαία που να σκέφτονταν και να ένιωθε όπως αυτός, συνάντησε μια ατομιστική μάζα, η τεράστια πλειοψηφία εκ της οποίας είχε προσχωρήσει στην αριστερά. Οι μαρξιστικές θεωρίες ήταν της μόδας, τις προπαγάνδιζε ακόμα και το ίδιο το προσωπικό. Οι διανοούμενοι είχαν ήδη ξεχάσει τους εκατοντάδες χιλιάδες στρατιώτες που έπεσαν στο πεδίο της Τιμής, ενώ απροκάλυπτα συγχρωτίζονταν με τον θανάσιμο εχθρό του ρουμανικού λαού. Κατά αυτούς τους άρρωστους διανοούμενους το μαρξιστικό δόγμα ήταν η τελευταία λέξη της επιστήμης και της προόδου. Οποιοσδήποτε ανέφερε την "Πατρίδα", την "Εκκλησία", τον "Βασιλιά", υπόκειντο στην χλεύη και θεωρούνταν οπισθοδρομικός και ξεπερασμένος...»⁴⁵. Ο ίδιος ο Corneliu γράφει: «...κάθε τρεις ή τέσσερις ημέρες υπήρχαν στους δρόμους του Ιάσιου τεράστιες κομμουνιστικές διαδηλώσεις. Αυτοί οι 10-15 χιλιάδες πεινασμένοι εργάτες, χειραγωγημένοι από το ιουδαϊκό, εγκληματικό χέρι από την Μόσχα, παρελαύναν στους δρόμους τραγουδώντας την Διεθνή, φωνάζοντας: «Κάτω ο Βασιλιάς! Κάτω ο Στρατός!» και κουβαλώντας πλακάτ στα οποία μπορούσε κανείς να διαβάσει " Ζήτω η κομμουνιστική επανάσταση!" " Ζήτω η Σοβιετική Ρωσία!". Αν όλα αυτά πετύχαιναν θα είχαμε τουλάχιστον μια Ρουμανία ηγούμενη από ένα πολίτευμα των ρουμάνων εργατών; Θα γινόντουσαν κύριοι της χώρας οι Ρουμάνοι εργάτες; Όχι! Την επόμενη θα είχαμε γίνει όλοι σκλάβοι της χυδαιότερης τυραννίας: της ταλμουδικής, εβραϊκής τυραννίας. Η μεγάλη Ρουμανία, μετά από λιγότερο από ένα δευτερόλεπτο ύπαρξης, θα είχε καταρρεύσει»⁴⁶.

Υπό αυτές τις συνθήκες θα εισχωρήσει σε μια εθνικιστική - χριστιανική εργατική κίνηση την *Φρουρά της Εθνικής Συνείδησης*, ενώ έπειτα από μια επιτυχημένη προσπάθεια καταστολής των κομμουνιστικών ομάδων στα εργατικά συνδικάτα, στράφηκε στις κομμουνιστικές ομάδες του πανεπιστημίου του. Εκεί κατάφερε να συσπειρώσει γύρω του μια μικρή ομάδα εθνικιστών συμφοιτητών του και μέσα από μια σειρά κλιμακούμενων συγκρούσεων με τις υπόλοιπες ομάδες του πανεπιστημίου, κατάφερε αρχικά το ακαδημαϊκό έτος 1921-1922 να εκλεγθεί πρόεδρος της μαθητικής κοινότητας της Νομικής. Μέσα από εβδομαδιαίες συγκεντρώσεις στις οποίες ο ίδιος και άλλοι συμφοιτητές του πραγματοποιούσαν παρουσιάσεις και συζητήσεις

⁴⁵ Sima Horia, ο.π., σελ. 7

⁴⁶ Corneliu Zelea Codreanu, ο.π., σελ. 17

εθνικιστικού περιεχομένου, κατάφερε να προσελκύσει την πλειοψηφία όχι μόνο των φοιτητών του τμήματος του αλλά και όλου του πανεπιστημίου και ουσιαστικά να "διαλύσει" τις αντίπαλες φοιτητικές παρατάξεις.

Τον Μάιο του 1922 ιδρύει την Ένωση Χριστιανών Φοιτητών, ενώ το 1923 εισχωρεί σε ένα έντονα αντισημιτικό κόμμα, τον Σύνδεσμο Εθνικής Χριστιανικής Αμύνης (Liga Aparirii Nationale Crestine), στο οποίο πρόεδρος είναι ο A.C. Cuza-καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Ιάσιου - που χρήζει τον Codreanu δεξί του χέρι, υπεύθυνο για την οργάνωση του κόμματος⁴⁷. Παράλληλα την ίδια χρονιά η ρουμανική κοινωνία παρακολουθεί το αντισημιτικό ξέσπασμα της εγχώριας πανεπιστημιακής κοινότητας καθώς ολόκληρο το ακαδημαϊκό έτος υπήρχαν απεργίες, διαδηλώσεις και συγκρούσεις των φοιτητών με τις αρχές. Ο Codreanu πρωταγωνιστεί και στην κορύφωση της ταραγμένης αυτής περιόδου αφού φυλακίζεται, δικάζεται και εν τέλει αθώνεται. Το 1925 φεύγει για την Γκρενόμπλ στην Γαλλία για να πραγματοποιήσει το διδακτορικό του στην πολιτική οικονομία, διακόπτει τις σπουδές του την επόμενη χρονιά, διότι τον Μάιο του 1926 κηρύσσονται εκλογές και ο Cuza πιστεύει πως είναι η κατάλληλη στιγμή το κόμμα του να συμμετάσχει. Ο Codreanu είναι υποψήφιος και προσπαθεί να διενεργήσει προεκλογική εκστρατεία, όμως στην πόλη Focsani, στην οποία ήταν υποψήφιος ο ίδιος, η αστυνομία αποτρέπει συστηματικά τους εκπρόσωπους του κόμματος να πραγματοποιήσουν την οποιαδήποτε προεκλογική ενέργεια και αρνούνται και στον ίδιο τον υποψήφιο παρά την προσκόμιση των απαραίτητων εγγράφων. Εξαιτίας αυτού και άλλων εμποδίων κατά την εκλογική ημέρα, ο Codreanu δεν εκλέγεται, όμως το κόμμα του Cuza καταφέρνει να πάρει 120.000 ψήφους και να εκλέξει 10 βουλευτές. Ο Corneliu επιστρέφει στην Γκρενόμπλ αλλά λίγο καιρό αργότερα, θα λάβει από τον πιστό του σύντροφο Ion Mota μια επιστολή που του ανακοίνωνε ότι το κόμμα βρίσκονταν σε εσωτερικό εμφύλιο και τον καλούσε σε βοήθεια. Ο Codreanu μη θέλοντας να συμμετάσχει στα πολιτικά παίγνια των δύο συνιστωσών, μαζί με τον Mota και λίγα ακόμα άτομα θα διασπαστούν και δημιουργούν την Λεγεώνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ⁴⁸.

⁴⁷ Sima Horia, ο.π., σελ. 14

⁴⁸ Sima Horia, ο.π., σελ.27

Το 1927 λοιπόν θα ιδρυθεί η Λεγεώνα, μια οργάνωση της οποίας το δόγμα, αποτελούνταν από την ένωση μιας μυστικιστικής, πνευματικής διάστασης της Ορθοδοξίας, με άμεσες επιρροές από την ρουμανική παράδοση και επίκεντρο τον εθνικισμό. Για τον Codreanu ο Λεγεωνάριος θα έπρεπε να υπακούει στους παρακάτω νόμους:

«...1) Ο Νόμος της πειθαρχίας, Λεγεωνάριε! Να είσαι Πειθαρχημένος! Γιατί μόνο έτσι μπορείς να νικήσεις. Ακολουθή τον αρχηγό σου στα εύκολα και τα δύσκολα. 2) Ο Νόμος της δουλειάς...Δούλευε! Δούλευε κάθε μέρα, με όλη σου την καρδιά, αφέσου στην ευχαρίστηση ότι έβαλες ένα λιθαράκι στο οικοδόμημα της Λεγεώνας και στην αναγέννηση της Ρουμανίας. 3) Ο Νόμος της σιωπής: Μίλα ελάχιστα. Πες μόνο ότι έχεις να πεις. Μίλα όταν είναι απαραίτητο, πρέπει να εκφράζεσαι μέσα από πράξεις όχι λόγια. 4) Ο Νόμος της Εκπαίδευσης: Πρέπει να γίνεις διαφορετικό άτομο. Ένας ήρωας. Στην φωλιά⁴⁹ θα εκπαιδευτείς ολοκληρωτικά. Γνώρισε εις βάθος την Λεγεώνα. 5) Ο Νόμος της αμοιβαίας βοήθειας:... Βοήθα τον αδερφό σου που ατύχησε, μην τον εγκαταλείπεις.6) Ο Νόμος της τιμής: Περιηγήσου μόνο μέσω των οδών της τιμής. Πάλευε , ποτέ μην δειλιάσεις, άσε τον δρόμο της κακοφημίας στους άλλους...»⁵⁰.

Η οργάνωση είχε έντονο στρατιωτικό χαρακτήρα, αφού αποτελούνταν από τάγματα τα οποία λογοδοτούσαν κάθε εβδομάδα μέσω αναφοράς στο Βουκουρέστι (στην Πράσινη Οικία, τα κεντρικά της οργάνωσης) και τα τάγματα αυτά αποτελούνταν από τις τοπικές «φωλιές», οι οποίες μπορούσαν να είναι εκατοντάδες ανά περιοχή. Οι λεγεωνάριοι δεσμεύονταν από όρκους πίστης στον Θεό, στην Ρουμανία, στους αρχαίους προγόνους και βέβαια στον Αρχηγό. Έδιναν υπόσχεση αμοιβαία φιλίας και αλληλεγγύης στον συν Λεγεωνάριο τους. Δεν ήταν αναγκαστικό να είσαι Λεγεωνάριος για να συμμετέχεις στην οργάνωση ή μετέπειτα στο κόμμα. Εξάλλου το μεγαλύτερο ποσοστό ήταν απλά εγγεγραμμένα μέλη που πλήρωναν μηνιαία συνδρομή. Οι Λεγεωνάριοι έπρεπε να ήταν ταγμένοι στον σκοπό τους, να περνούσαν μια μεγάλη δοκιμαστική περίοδο και όταν γινόντουσαν δεκτοί, η Λεγεώνα ήταν η προτεραιότητα τους πάνω από οτιδήποτε άλλο. Σε περιπτώσεις προδοσίας η τιμωρία ήταν ο

⁴⁹ Φωλιές ονόμαζε ο Codreanu τους τοπικούς συνδέσμους της οργάνωσης. Η φωλιά αποτελούνταν από κάποιες δεκάδες άτομα, τα οποία κάθε μέρα συναντιόντουσαν για να προσευχηθούν, να διαβάσουν, να δράσουν ή να δουλέψουν

⁵⁰ Corneliu Zelea Codreanu, ο.π., σελ. 174

παραδειγματικός θάνατος, όπως η δολοφονία του Stelescu, ο οποίος αν και ιδρυτικό μέλος της Λεγεώνας, βρέθηκε αντιμέτωπος με την υποψία συννομωσίας κατά της ζωής του αρχηγού του και της συνεργασίας με Εβραίους. Στις 16 Ιουλίου του 1936 ο Stelescu δολοφονήθηκε με άγριο, τελετουργικό τρόπο από την λεγεωναρική ομάδα θανάτου “Decemviri”⁵¹.

Η οργάνωση ήταν δημιουργημένη γύρω από την κουλτούρα του αρχηγού (Capitanul), όπως ήταν η προσφώνηση του Codreanu, ο οποίος διέθετε μια - κατά πολλούς ιστορικούς - χαρισματική φυσιογνωμία που λειτούργησε ευεργετικά για την δημοφιλία του και του προσέδιδε μια μυστικιστική αύρα κατά τις δημόσιες εμφανίσεις του. Ο ιστορικός Nagy-Talavera, ανατρέχοντας στην ημέρα που τον συνάντησε, αφού μας περιγράφει την εντύπωση του γράφει : «...δεν γίνεται να κατανοηθεί η Σιδηρά Φρουρά, χωρίς την ενδελεχή κατανόηση του Codreanu. Το κίνημα δημιουργήθηκε, εμπνεύστηκε και καθοδηγήθηκε από αυτόν και κανένα κίνημα δεν υπήρξε περισσότερο υποταγμένο στον δημιουργό του ακόμη και μετά τον θάνατό του, από αυτό.»⁵² Ο Codreanu έχοντας ως όραμα την αναγέννηση του ρουμανικού έθνους, προπαγάνδιζε την δημιουργία του νέου λεγεωναρικού ανθρώπου. Για να δημιουργηθεί αυτός ο νέος άνθρωπος θα έπρεπε να διαθέτει ορισμένες αξίες, για αυτό οι Λεγεωνάριοι εκκλησιάζονταν, ήταν αυστηρά πειθαρχημένοι, ασκούσαν την εθελοντική συλλογική εργασία και μορφωνόντουσαν διαβάζοντας τα γραπτά των λεγεωναρικών ή των συμπαθούντων διανοούμενων.

Το 1930 ιδρύθηκε από τον Codreanu το στρατιωτικό σκέλος της οργάνωσης, *Η Σιδηρά Φρουρά* (Garda De Fier) το οποίο αποτελούσε οργανικό μέρος της Λεγεώνας, αν και εν τέλει στην διεθνή βιβλιογραφία, το όνομα Σιδηρά Φρουρά επικράτησε και αποτελεί την γνωστότερη ονομασία του κινήματος. Το 1931 η Λεγεώνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ διώκεται από τις αρχές ως τρομοκρατική οργάνωση και κηρύσσεται παράνομη. Στις εκλογές του 1932 θα λάβει ως «Κόμμα του Corneliu Codreanu» 70.0000 ψήφους, εκλέγοντας 5 βουλευτές, ενώ την επόμενη χρονιά, το 1933

⁵¹ Constantin Iordachi, *Charisma, politics & Violence, The Legion of the “Archangel Michael” in Interwar Romania*. Trondheim studies on East European Cultures and Societies, Τρόντχαϊμ, 2004, σελ. 101

⁵² Nagy-Talavera, Nicholas. *The Green Shirts and the Others: A History of Fascism in Hungary and Romania*, σελ. 345, Center for Romanian Studies, Ιάσιο, 2000

δηλαδή, ο Codreanu ιδρύει το κόμμα «Τα Πάντα για την Πατρίδα» το οποίο χρησίμευσε ως σανίδα σωτηρίας για το κίνημα, καθώς το 1937 καταφέρνει να συγκεντρώσει στις εκλογές 478.000 ψήφους ήτοι το 16% του εκλογικού σώματος και εκλέγει 66 βουλευτές⁵³. Το 1938, εν μέσω βασιλικής δικτατορίας, το κόμμα θα κηρυχθεί επίσης παράνομο. Έχοντας βρεθεί αντιμέτωπος με την κυβέρνηση της χώρας και σε προσωπική αντιπαράθεση με τον Βασιλιά Κάρολο Β΄⁵⁴, ο Codreanu συλλαμβάνεται την άνοιξη του 1938 μαζί με εκατοντάδες άλλους Λεγεωνάριους και κατηγορείται για συννομωσία κατά του Βασιλιά. Έπειτα από 6 μήνες φυλάκισης, του επιβάλλονται 10 χρόνια κάθειρξης, ενώ στο μεσοδιάστημα, η αστυνομία συλλαμβάνει και διενεργεί συνεχείς διώξεις εις βάρος Λεγεωνάριων. Τα ξημερώματα μεταξύ 29^{ης} και 30^{ης} Νοεμβρίου 1938 ο Codreanu και 13 Λεγεωνάριοι⁵⁵ μεταφέρονται στο δάσος Tâncăbești όπου εκτελούνται. Μετά τον θάνατο του Corneliu, αρχηγός της οργάνωσης ορίστηκε ο Horia Sima, όμως στην πραγματικότητα η δράση του κινήματος είχε πάψει ήδη από τις αρχές του 1938 εξαιτίας των συνεχόμενων διώξεων από τις Αρχές.

Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά, η βία, η στρατιωτική πειθαρχία, η εμμονική χρήση συμβολισμών, η μυστικιστική ορθόδοξη πίστη, η πίστη στην δημιουργία ενός νέου είδους άριστων⁵⁶ Ρουμάνων που θα οδηγούσαν την χώρα στο αύριο, η κουλτούρα γύρω από την αρχηγική μορφή και η λατρεία της, ακόμα και οι εθελοντικές πορείες στην φύση ή οι εργασίες που αναλάμβαναν τα μέλη, θα μπορούσαν να αφορούν μια αίρεση και όχι απλά μια πολιτική οργάνωση. Για τον λόγο αυτό οι γνώμες με το τι πραγματικά ήταν αυτό το κίνημα που συνδύασε αυτά τα χαρακτηριστικά με τον ριζοσπαστικό εθνικισμό και τον αντισημιτισμό, είναι αμφιλεγόμενες. Δεν είναι εύκολο να συγκριθεί με τα υπόλοιπα κινήματα της εποχής του, όσο και να υπάρχουν ομοιότητες σε ορισμένα θέματα και για αυτό αποτελεί μια μοναδική ιστορική περίπτωση.

⁵³ Constantin Iordachi, ο.π., σελ. 8

⁵⁴ Ο Codreanu παρά το γεγονός ότι ήταν παθολογικά φιλοβασιλικός όλη του την ζωή, κατηγορούσε τον Κάρολο Β΄ ότι ήταν υποχείριο των Εβραίων, λόγω των πράξεων του αλλά και της ερωμένης του Elena Lupescu, η οποία ήταν Εβραϊκής καταγωγής

⁵⁵ οι Decemviri και οι Nicadori , οι δύο ομάδες που διενέργησαν τις 2 αντίστοιχες δολοφονίες Stelescu – Duca

⁵⁶ Διακηρυγμένο όραμα του Codreanu ήταν, η δημιουργία μέσω της λεγεωναρικής εκπαίδευσης και αγωγής του Νέου ανθρώπου, ο οποίος διαθέτοντας τις απαραίτητες αρετές θα απάρτιζε μια γενιά ανθρώπων που θα οδηγούσαν- κατά την λεγεωναρική ιδέα- την Ρουμανία στην δόξα

2.2 Λεγεώνα, μια πολιτικοθρησκευτική Οργάνωση

Ο θεμελιώδης μύθος της ρουμανικής εκδοχής του φασισμού σε αντίθεση με ότι ίσχυε στα αντίστοιχα κινήματα άλλων χωρών κατά τον Μεσοπόλεμο, ήταν η προσήλωση στην Ορθοδοξία ως συστατικό στοιχείο της ρουμανικής ταυτότητας. Στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν γίνεται λόγος περί αποθέωσης του κράτους όπως στην Ιταλία, ούτε περί πρωτοκαθεδρίας της έννοιας της Φυλής, όπως στην Γερμανία, αλλά για μια αιώνια διαμάχη των δυνάμεων του καλού εναντίον του κακού με όρους χριστιανικής θεολογίας. Ποιες ήταν οι ιδέες που ώθησαν τον ρουμανικό φασισμό να υιοθετήσει την υπεράσπιση της Ορθοδοξίας ως μέσο ανάσχεσης απέναντι στην προσπάθεια των Ευρωπαϊστών να επιβάλουν τις καπιταλιστικές παραγωγικές σχέσεις; Το ερώτημα αυτό μπορούν να ερμηνεύσουν διάφορες θεωρίες.

Ο Codreanu από την αρχή της δημιουργίας του κινήματος το 1927, προσπάθησε ένθερμα να τονίσει το θρησκευτικό στοιχείο που περικλείει η κοσμοθεωρία του, κάτι που γίνεται κατανοητό και από το όνομα που δόθηκε στο κίνημα, δηλαδή Λεγεώνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ. Η επιλογή του Αρχαγγέλου Μιχαήλ ως κεντρικής φιγούρας της οργάνωσης βέβαια μόνο τυχαία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί. Στην χριστιανική θεολογία, τόσο στον Καθολικό αλλά και στον Ορθόδοξο κόσμο, ο Αρχάγγελος Μιχαήλ απεικονίζεται ως ο «εκλεκτός πολεμιστής του Θεού», ο «Πρίγκιπας του Φωτός», ο οποίος μάχεται εναντίον του Σατανά αιωνίως. Είναι το σύμβολο της στρατιωτικής δύναμης και έτσι χρησιμοποιήθηκε και στην Ρουμανία. Ωστόσο εκτός από το προφανές θεολογικό σκέλος της επιλογής του Αρχαγγέλου, υπήρχε και προσπάθεια σύνδεσης του κινήματος με το παρελθόν της ίδιας της χώρας. Μία από τις προσωπικότητες που δεσπόζουν στο πάνθεον της ρουμανικής εθνικής ιστορίας, είναι ο Μιχαήλ ο Γενναίος, Βλάχος πρίγκιπας και ικανότατος πολεμιστής ο οποίος το 1595 αμφισβητώντας την οθωμανική κυριαρχία στην Βλαχία συνέτριψε τον στρατό του Σουλτάνου Μεχμέτ Γ΄ στην περιοχή του Călugăreni. Σύμφωνα με τα χρονικά, ο Μιχαήλ ήταν ο πρώτος που ενοποίησε τις περιοχές που ιστορικά κατοικούσαν από τους Ρουμάνους, καθώς για το σύντομο χρονικό διάστημα ανάμεσα στα έτη 1599-1600 κατάφερε να έχει υπό τον έλεγχο του την Βλαχία, την Μολδαβία και την Τρανσυλβανία έως ότου το 1601 δολοφονήθηκε ατιμωτικά από μισθοφόρους υπό τις εντολές του Αψβούργου Αυτοκράτορα Ροδόλφου Β΄. Επιπρόσθετα, ο Μιχαήλ συνέβαλε στην συντήρηση της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην περιοχή της Τρανσυλβανίας και το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τον αγώνα του κατά των Οθωμανών, του προσέδωσε τον τίτλο του

προστάτη και αγωνιστή της Ορθοδοξίας⁵⁷. Αργότερα, κατά την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, ο Ρουμάνος ρομαντικός λογοτέχνης Ion Heliade Radulescu⁵⁸ (1802-1872), εξέδωσε ένα επικό ποίημα με τίτλο *Mihaida*, το οποίο είχε ως κεντρικό θέμα τον Μιχαήλ τον Γενναίο, με σκοπό την εξύμνηση των ηρωικών πράξεων του. Καθώς εξελίσσεται το ποίημα, ο Μιχαήλ παρουσιάζεται - δεχόμενος την θεία χάρη - ως ένας άλλος Αρχάγγελος Μιχαήλ, ως ένας προστάτης όχι μόνο του ιερού ρουμανικού έθνους, αλλά και ήρωας της χριστιανοσύνης, ο οποίος ως πολεμιστής Κυρίου θα σώσει την ανθρωπότητα από τους Οθωμανούς και θα φέρει την λύτρωση στην οικουμένη. Το εν λόγω ποίημα την εποχή που εκδόθηκε ήταν πολύ επιδραστικό, καθώς ενέπνευσε αρκετά παρόμοιου ύφους έργα που επικεντρώθηκαν ακριβώς στην μεσσιανική μορφή του Μιχαήλ. Το μυστικιστικό, πατριωτικό πνεύμα του ποιήματος σε συνδυασμό με την ιδέα της παλιγγενεσίας που εξέφραζε, το κατέστησε δημοφιλές ανάμεσα στον ρουμανικό στρατό, ενώ η φιγούρα του Μιχαήλ με τον προστάτη συνονόματο Άγιο του καθιερώθηκαν ως το σύμβολο του ύψιστου ρόλου που κατείχε ο στρατός στην αναγέννηση του ρουμανικού έθνους⁵⁹. Η απήχηση των ιδεών αυτών στο στράτευμα καθώς και στις μετέπειτα στρατιωτικές σχολές, αποτελεί μία από τις συνιστώσες της λεγεωναρικής ιδεολογίας. Ο Codreanu ανδρώθηκε στην στρατιωτική σχολή Dealului, η οποία βρισκόταν εντελώς συμπτωματικά στο μοναστήρι όπου είχε ταφεί ο Μιχαήλ ο Γενναίος. Η φοίτηση του στην στρατιωτική σχολή εν τέλει αποδείχτηκε ένα κομβικό κεφάλαιο της ζωής του που συνέβαλλε στην διαμόρφωση του χαρακτήρα του αλλά και της ιδεολογίας του. Συνεπώς η χρήση της μορφής του Αρχαγγέλου Μιχαήλ σαν σύμβολο της οργάνωσης ήταν μια στοχευμένη κίνηση που από την μία προσπαθούσε να συνδέσει την Λεγεώνα με το ιστορικό παρελθόν της Ρουμανίας αλλά και το μετέπειτα παραδοσιακρατικό κίνημα, ενώ από την άλλη καταδείκνυε τον ισχυρό ορθόδοξο χαρακτήρα της οργάνωσης. Επιπρόσθετα, διευκόλυνε την προσπάθεια της

⁵⁷ Constantin Iordachi, *“God’s Chosen Warriors: Romantic Palingenesis, Militarism and Fascism in Modern Romania”*. (Ed.) Iordachi, *Comparative Fascist Studies: New Perspectives*, 2009, σελ.327, Routledge, Λονδίνο

⁵⁸ Ο Ion Heliade Radulescu, ήταν Ρουμάνος πολυγραφότατος λογοτέχνης, ποιητής και μεταφραστής, ο οποίος κατά γενική εκτίμηση θεωρείται η σπουδαιότερη πνευματική μορφή της χώρας στο πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα

⁵⁹ Constantin Iordachi, ο.π., σελ.331

Λεγεώνας να εμφανιστεί ως προστάτης του ρουμανικού έθνους, δηλαδή ως η δύναμη που ήταν επιφορτισμένη με την περιφρούρηση των χρηστών ηθών και των παραδόσεων της χώρας, απαραίτητων βάσεων μιας νέας κραταιής Ρουμανίας.

Η Λεγεώνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 1927 από έναν πυρήνα ακροδεξιών ριζοσπαστών με πρωτοστάτες τον Codreanu και τον Ion Moța⁶⁰ και μπορεί να μην είχε πολιτικό πρόγραμμα όμοιο των παραδοσιακών κοινοβουλευτικών κομμάτων αλλά διέθετε κάτι παραπάνω από αυτό, όπως περιγράφει ο Codreanu: «...Υπάρχουν άλλοι που έχουν πρόγραμμα. Όμως υπάρχουν κάποιιοι που έχουν κάτι παραπάνω από πρόγραμμα, ένα δόγμα, μία θρησκεία. Είναι κάτι που ανήκει σε ένα ανώτερο πνεύμα, που συγκεντρώνει με θαυμαστό τρόπο τις χιλιάδες των ανθρώπων που είναι αποφασισμένοι να δημιουργήσουν ένα διαφορετικό πεπρωμένο. Αν ο άνθρωπος του προγράμματος ή του δόγματος υπηρετεί το πρόγραμμα προς χάριν κάποιου συμφέροντος, οι Λεγεωνάριοι είναι άνθρωποι με τεράστια πίστη, έτοιμοι πάντοτε να θυσιάστουν... Ωστόσο, όσο όμορφο και ολοκληρωμένο και αν φαίνεται το πρόγραμμα του Κόμματος του Lupi, των Αγροτικών Κομμάτων, των Φιλελευθέρων, μπορείς να είσαι σίγουρος πως κανένας τους δεν θα πέθαινε για τα προγράμματα αυτά...»⁶¹.

Οι Ρουμάνοι Παραδοσιοκράτες και μετέπειτα τα κόμματα του πολιτικού χώρου της δεξιάς, ανέκαθεν θεωρούσαν την Ορθοδοξία ως ένα ιδιαίτερο συστατικό της ταυτότητας τους που τους διαφοροποιούσε από τα υπόλοιπα έθνη : «...Είμαστε Ορθόδοξοι επειδή είμαστε Ρουμάνοι και είμαστε Ρουμάνοι επειδή είμαστε Ορθόδοξοι...» δηλώνει ρητά ο Ionescu⁶², φράση που αποτυπώνει την ριζοσπαστική θεώρηση της Λεγεώνας, ότι η ρουμανική εθνική συνείδηση και η Ορθοδοξία έπρεπε να είναι η πυξίδα της χώρας. Ο Mircea Eliade προσπαθώντας να ξεκαθαρίσει ότι η Λεγεώνα δεν αποτελούσε απλώς ένα ακόμα πολιτικό κόμμα έγραψε: «... Το λεγεωναρικό κίνημα έχει ένα πνευματικό και χριστιανικό νόημα. Αν όλες οι σύγχρονες

⁶⁰ Ion Moța (1902-1937), ήταν το δεύτερο σημαντικότερο πρόσωπο στην ιεραρχία του λεγεωναρικού κινήματος, σπούδασε Νομική και γνώρισε τον Codreanu το 1923 στα πλαίσια ενός αντισημιτικού φοιτητικού συμβουλίου. Επίσης υπήρξε από το 1934 έως τον θάνατο του το 1937 αντιπρόεδρος της πολιτικής πτέρυγας της Λεγεώνας, του κόμματος “Τα Πάντα για την πατρίδα”

⁶¹ Corneliu Codreanu, *The Nest Leader's Manual*, Tipografia "C. S. m. c." Βουκουρέστι, 1933, Άρθρο 87

⁶² Biliuta, Ionuț. ο.π., σελ.96

επαναστάσεις έχουν ως στόχο την κατάκτηση της εξουσίας από ένα πρόσωπο ή μια κοινωνική τάξη, αντιθέτως, η λεγεωναρική επανάσταση στοχεύει στην απόλυτη κάθαρση του έθνους, στην συμφιλίωση του ρουμανικού έθνους με τον Θεό, όπως είπε ο Αρχηγός. Για αυτό ακριβώς η Λεγεώνα δεν έχει σχέση με ότι έχει συμβεί στην ιστορία μέχρι σήμερα. Η νίκη της Λεγεώνας όχι μόνο θα οδηγήσει στην αναστήλωση των αρετών του έθνους, μιας εργατικής Ρουμανίας, άξιας και δυνατής, αλλά θα γεννήσει τον άνθρωπο που θα βρίσκεται σε αρμονία με το νέο είδος ευρωπαϊκής ζωής...»⁶³.

Η διαφοροποίηση αυτή είχε ως αποτέλεσμα την εγκόλπωση διάφορων ορθόδοξων μυστικιστικών στοιχείων στον πυρήνα της λεγεωναρικής ιδεολογίας, με την κυριότερη ιδέα να είναι ότι μέσω της θυσίας των εκλεκτών Λεγεωνάριων, θα επέλθει η λύτρωση και η ανάσταση του ρουμανικού έθνους. Η πίστη του ότι η ανάσταση του έθνους θα επέλθει μέσω του εξαγνισμού και της βίαιης θυσίας ουσιαστικά ήταν βασισμένη στο ιδανικό του **imitation cristi**, στην προσπάθεια έμπρακτης μίμησης δηλαδή του Κυρίου, με τον Codreanu να γράφει: «...Ο Σωτήρας μας δεν μπόρεσε να κυριαρχήσει δίχως τα πάθη και τη θυσία (Του)... πως λοιπόν ο Λεγεωνάριος θα μπορέσει να κυριαρχήσει με το να διάγει μια ζωή γεμάτη ηρεμία, με μέρες ασυννέφιαστες, πως θα μπορέσει να κυριαρχήσει αν διάγει μια ζωή γεμάτη τύχη και προσωπικές απολαύσεις;...»⁶⁴. Το θεμελιώδες χαρακτηριστικό του λεγεωναρικού νέου ανθρώπου κατά τον Codreanu, ήταν η δυνατότητα της πνευματικής αναγέννησης μέσω της θυσίας. Πάνω στην λογική αυτή βασιζόταν και το σύστημα ανέλιξης στην οργάνωση που είχε αυστηρά στρατιωτική δομή καθώς για να καταφέρει ένα απλό μέλος να φτάσει στον ανώτατο βαθμό του Λεγεωνάριου έπρεπε να φέρει εις πέρας μια σειρά από διάφορες δοκιμασίες μύησης, τις οποίες ο Codreanu αλληγορικά περιγράφει ως: «...Το βουνό των παθών, το δάσος των θηρίων και το έλος της απελπισίας...» και έπειτα καταλήγει: «...αυτός που δεν έχει βιώσει ή δεν γνωρίζει την δοκιμασία του πόνου, ούτε αυτήν του ανδρισμού, μήτε αυτή της πίστης, μπορεί να είναι ένας ικανός άνδρας αλλά δεν μπορεί να είναι Λεγεωνάριος...»⁶⁵.

Όπως προαναφέρθηκε, η αυτοθυσία - μέσω της οποίας επέρχεται ο μαρτυρικός θάνατος - είχε ανακηρυχθεί στο ύψιστο ιδανικό του λεγεωναρικού πνεύματος, κυρίως

⁶³ Radu, Ioanid. ο.π., σελ.437

⁶⁴ Constantin Iordachi, ο.π., σελ.345

⁶⁵ Corneliu Codreanu, στο ίδιο, Άρθρο 60

εμπνευσμένο από το πρότυπο του *imitation cristi*. Στην πραγματικότητα, σε μια προσπάθεια συγκερασμού του εθνικισμού με το ορθόδοξο δόγμα, οι ιδεολόγοι της Λεγεώνας ανέδειξαν το πολιτικό μαρτύριο ως το «όγδοο μυστήριο» της πολιτικής θεολογίας τους, η οποία κατέτεινε στην λύτρωση του έθνους και σε ακρογωνιαίο λίθο της περί πατριωτισμού αντιλήψεως. Η ρητορική περί ηρωικού μαρτυρίου και πατριωτικής αυτοθυσίας αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα της κοσμοθεωρίας της Λεγεώνας αλλά και της πολιτικής της ταυτότητας, με αποτέλεσμα να την διαμορφώσει καθοριστικά. Η επιθυμία για θυσία οδήγησε στην αποθέωση του λεγεωναρικού θανάτου, με τον Ion Mota να περιγράφει χαρακτηριστικά: «... (ο θάνατος μας είναι) ο πλέον προσφιλής γάμος ανάμεσα στους γάμους...» ή καθώς ο ίδιος θεωρούσε την αυτοθυσία το αποτελεσματικότερο μέσο πολιτικού αγώνα σημειώνει: «... το φρόνημα της θυσίας είναι απαραίτητο! Παραδίδουμε τον πιο έξοχο δυναμίτη, το πιο ακαταμάχητο όργανο μάχης, πολύ πιο ισχυρό από άρματα μάχης ή τυφέκια: τις ίδιες μας τις τέφρες...»⁶⁶. Οι ιστορικές εξελίξεις που θα ακολουθούσαν έμελλε να διαδραματίσουν έναν καταλυτικό ρόλο στην ισχυροποίηση της συγκεκριμένης προσέγγισης.

2.3 Η περίπτωση της κηδείας MOTA-MARIN (1937)

Τον Ιούλιο του 1936, ξεσπάει στην Ισπανία εμφύλιος πόλεμος, μία σύγκρουση που από την αρχή ερμηνεύτηκε από τους Λεγεωνάριους ως μια μάχη ανάμεσα στους άθεους κομμουνιστές και στην χριστιανοσύνη. Επιπλέον η κοινή γνώμη στην Ρουμανία, όπως και μεγάλη μερίδα του Τύπου έτειναν προς την υποστήριξη της πλευράς του Φράνκο. Για την Λεγεώνα ο συγκεκριμένος πόλεμος απέκτησε σπουδαία σημασία καθώς όπως περιγράφει ο Mota: «...Αν ο Σταυρός πέσει στην Ισπανία, τα θεμέλια του θα ταρακουνηθούν και στην Ρουμανία, και αν ο κομμουνισμός νικήσει εκεί σήμερα, θα στραφεί εναντίον μας αύριο...»⁶⁷. Συνεπαρμένος από την ιδέα της μάχης, ο Mota που απολάμβανε της εκτίμησης και του σεβασμού των υπόλοιπων μελών της Λεγεώνας, θεωρούμενος ως το δεξί χέρι του Codreanu, πρότεινε την αποστολή

⁶⁶ Constantin Iordachi, ο.π., σελ.346

⁶⁷ Valentin Săndulescu (2007) *Sacralised Politics in Action: the February 1937 Burial of the Romanian Legionary Leaders Ion Moța and Vasile Marin*, *Totalitarian Movements and Political Religions*, 8:2, 259-269, σελ.261, DOI: 10.1080/14690760701321163

αντιπροσωπείας στην Ισπανία. Η πρόταση περιλάμβανε την αποστολή επίλεκτων Λεγεωνάριων, οι οποίοι θα παρέδιδαν ένα τιμητικό δώρο στον στρατηγό Moscardo που υπερασπιζόταν την πόλη του Αλκαζάρ. Το δώρο ήταν ένα ξίφος φιλοτεχνημένο βάσει της περίφημης παραδοσιακής τεχνοτροπίας του Τολέδο, το οποίο άνηκε στον στρατηγό Gheorghe Cantacuzino, ηγετικό μέλος της οργάνωσης, ο οποίος ορίστηκε αρχηγός της αποστολής. Παρά τις όποιες αντιδράσεις και έπειτα από την έγκριση του Codreanu, η αποστολή αναχώρησε για την Ισπανία αποτελούμενη από 7 ηγετικά μέλη της Λεγεώνας⁶⁸. Η εντολή του Codreanu ήταν ότι μετά την επιτυχή παράδοση του δώρου, η αποστολή θα μπορούσε να συνδράμει τις εθνικιστικές δυνάμεις -για διάστημα όχι μεγαλύτερο από έναν μήνα- χωρίς να τεθούν οι ζωές των μελών της σε κίνδυνο. Παρά τις ρητές εντολές, η κατά γενική ομολογία ακατάσχετη επιθυμία του Mota να πολεμήσει, οδήγησε στο να πεισθούν και οι υπόλοιποι να προωθηθούν στις πρώτες γραμμές του μετώπου και να πολεμήσουν ως απλοί στρατιώτες. Ο ίδιος προτού αναχωρήσει από την Ρουμανία, είχε συντάξει την διαθήκη του στην οποία επισύναπτε επιστολές που εξηγούσαν τις πράξεις του και την πίστη του στον επερχόμενο υπέρ πίστεως θάνατο. Ειδικότερα, στην πολιτική διαθήκη του που είχε εμπιστευτεί στον Nae Ionescu⁶⁹ γράφει:

«Πεθαίνω, Corneliu, γεμάτος με ζωντάνια και χαρά για τον Χριστό και την Λεγεώνα. Δεν ζητώ ούτε τιμές, ούτε τίποτα άλλο, παρά μόνο την νίκη και την καλοσύνη σου προς τα παιδιά μου. Και επειδή σε αποχαιρετώ, σου εύχομαι να σε προστατεύει ο θεός και να νικήσεις σύντομα. Είμαι χαρούμενος και πεθαίνω ευλογημένα επειδή είχα την ικανότητα να σε κατανοήσω και να σε ακολουθήσω, επειδή είσαι ο Αρχηγός. Δεν έκανα αρκετά για την Λεγεώνα τα τελευταία χρόνια, αλλά σε είχα πιστέψει και ποτέ δεν πρόδωσα αυτή μου την πίστη. Corneliu, κάνε την χώρα μας όμορφη σαν τον ήλιο και δυνατή και υπάκουη στον Θεό»⁷⁰.

⁶⁸ Tudor Lucian, *The Romanian Iron Guard: Its Origins, History and Legacy*, The Occidental Quarterly, Vol. 14, No. 1 (Spring 2014), pp. 65-101, σελ. 86

⁶⁹ Ο Nae Ionescu (1890-1940), ήταν Ρουμάνος μαθηματικός, δημοσιογράφος, φιλόσοφος και καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου. Ήταν επί χρόνια ο εκδότης της φιλοβασιλικής, πολύ επιδραστικής εφημερίδας Cuvântul, ενώ αργότερα εξαιτίας της σύνδεσής του με την Λεγεώνα συνελήφθη και φυλακίστηκε στο στρατόπεδο κράτησης στο Miercurea-Ciuc, όπου πέθανε

⁷⁰ Constantin Iordachi, *Charisma, Politics and Violence: The Legion of the 'Archangel Michael' in Inter-war Romania*, Trondheim Studies on East European Cultures & Societies, No. 15, Τρόντχαιμ, 2004, σελ.101

Η αποστολή βρέθηκε να πολεμάει στα περίχωρα της Μαδρίτης και στις 13 Ιανουαρίου του 1937, στο Majadahonda⁷¹, ο Ion Mota μαζί με τον Λεγεωνάριο Vasile Marin⁷² πέφτουν νεκροί⁷³. Η είδηση του θανάτου τους φτάνει στην Ρουμανία και αφήνει εμβρόντητη την κοινή γνώμη.

Ο θάνατος των δύο ηγετικών στελεχών της οργάνωσης, ειδικότερα δε του Mota που θεωρούταν η προσωποποίηση του ιδανικού νέου Λεγεωναρικού ανθρώπου, ήταν η έμπρακτη επιβεβαίωση της κοσμοθεωρίας της Λεγεώνας αναφορικά με την θυσία και τον θάνατο. Η αναφορά του Mircea Eliade⁷⁴ σχετικά με το γεγονός είναι αντιπροσωπευτική:

«...Όσοι είχαν αφιερώσει τα νιάτα τους στην Λεγεώνα, δηλαδή στις φυλακές και στις διώξεις, δεν δίστασαν να θυσιάσουν την ζωή τους προκειμένου να επισπεύσουν την λύτρωση ολόκληρου του έθνους. Αυτός ο θάνατος έχει αποδώσει καρπούς. Έχει σφραγίσει το νόημα της ζωής και της δημιουργίας για την γενεά μας. [...] Και μας έχουν υποδείξει τι απομένει να γίνει κατά την διάρκεια αυτής της εφήμερης ανθρώπινης ζωής. Μία χριστιανική επανάσταση»⁷⁵.

Καθώς η είδηση του θανάτου των δύο αντρών απασχόλησε έντονα την κοινή γνώμη, αποτέλεσε την κατάλληλη ευκαιρία για μια συντονισμένη προσπάθεια προσέλκυσης περισσότερων ανθρώπων στις τάξεις της οργάνωσης και να υπάρξει το μέγιστο πολιτικό κέρδος. Ο τρόπος με τον οποίον η Λεγεώνα επέλεξε να διαχειριστεί το θέμα της κηδείας των δύο στελεχών της, ισοδυναμούσε με προσπάθεια ανάδειξής τους σε μάρτυρες. Αντί να επιλεγεί η πιο σύντομη διαδρομή από την Ισπανία προς το σημείο ταφής τους, το τρένο ακολούθησε μια διαδρομή σχεδιασμένη έτσι ώστε να

⁷¹ Κοινότητα στην Ισπανία, 16 χλμ. Βορειοδυτικά της Μαδρίτης

⁷² Ο Vasile Marin (1904-1937), ήταν Ρουμάνος πολιτικός, δημόσιος λειτουργός, δικηγόρος και μέλος της Λεγεώνας

⁷³ Valentin Săndulescu (2007) ο.π., σελ.262, DOI: 10.1080/14690760701321163

⁷⁴ Ο Mircea Eliade (1907-1986), ήταν Ρουμάνος ιστορικός των θρησκειών, λογοτέχνης, φιλόσοφος, θεατρικός συγγραφέας, δημοσιογράφος και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο. Ήταν ένας πολυπράγμων άνθρωπος. Την δεκαετία του 1930 μεταστράφηκε πολιτικά και υποστήριξε ανοιχτά την Λεγεώνα κάτι για το οποίο διώχτηκε και φυλακίστηκε το 1938 στο στρατόπεδο κράτησης Miercurea-Ciuc από όπου αφέθηκε ελεύθερος σύντομα

⁷⁵ Radu, Ioanid, ο.π., σελ.438

διασχίσει σχεδόν όλες τις ιστορικές περιοχές της Ρουμανίας⁷⁶. Συγκεκριμένα, το τρένο έπρεπε να ταξιδέψει από την κομητεία Cernați στην Bukovina προς την Μολδαβία και στην συνέχεια να περάσει τα Καρπάθια Όρη φτάνοντας στην Τρανσυλβανία. Από εκεί θα διέσχιζε εκ νέου τα Καρπάθια Όρη με κατεύθυνση αυτή την φορά προς την Oltenia, και εν συνεχεία διασχίζοντας την Βλαχία θα έφτανε στον τελικό σταθμό της διαδρομής, το Βουκουρέστι⁷⁷. Η επιλογή της συγκεκριμένης διαδρομής ήταν προφανώς συμβολική, καθώς αποσκοπούσε να ενώσει κάθε ρουμανική επαρχία υπό το πένθος για τους δύο νεκρούς. Αυτή η προσπάθεια πολιτικής προσέγγισης της κοινής γνώμης, λάμβανε ως δεδομένο ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των Ρουμάνων ήταν φίλα προσκείμενο προς τον σκοπό υπέρ του οποίου έπεσαν ο Mota και ο Marin, δηλαδή υπέρ μιας αντικομμουνιστικής σταυροφορίας. Πράγματι, μυστικές αστυνομικές εκθέσεις της εποχής, επιβεβαιώνουν την επιτυχή διασπορά των Λεγεωναρικών ιδεών ανάμεσα στο ευρύ κοινό και την προσέλκυση ορισμένων διανοουμένων στην Σιδηρά Φρουρά.⁷⁸

Πολλοί ιστορικοί υποστηρίζουν ότι οι Αρχές ήταν ενήμερες για την πραγματοποίηση των εν λόγω δημόσιων εκδηλώσεων. Οι τοπικές αστυνομικές μονάδες είχαν λάβει κρυπτογραφημένα τηλεγραφήματα με την εντολή να καταγραφεί ο αριθμός των Λεγεωνάριων ανά σιδηροδρομικό σταθμό καθώς και να εξακριβωθεί εάν αυτοί έφεραν διακριτική στολή η οποία να παραπέμπει σε κομματικό σχηματισμό, γεγονός το οποίο θα παραβίαζε την σχετική νομοθεσία. Επιπρόσθετα, συγκέντρωναν πληροφορίες αναφορικά με την παρουσία ιερέων, στρατιωτικών ή τοπικών αξιωματούχων, σε μια προσπάθεια να διακριβωθεί η κοινωνική διαστρωμάτωση και οι πολιτικές πεποιθήσεις των παρευρισκόμενων στα εν λόγω μνημόσυνα⁷⁹.

Στις 9 Φεβρουαρίου του 1937, το τρένο διέσχισε την περιοχή της Μολδαβίας. Καθώς σταματούσε στους κύριους σιδηροδρομικούς σταθμούς, πλήθος κόσμου συγκεντρώνονταν για να αποτίσουν φόρο τιμής στους δύο νεκρούς κάνοντας ένα είδος

⁷⁶ Rusu, M. (2016). The Sacralization of Martyric Death in Romanian Legionary Movement: Self-sacrificial Patriotism, Vicarious Atonement, and Thanatic Nationalism. *Politics, Religion & Ideology*, 17(2-3), 249–273. σελ.265, <https://doi.org/10.1080/21567689.2016.1232196>

⁷⁷https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/e/e6/Mota-Marin_Funeral_Procession_route.png
χάρτης της διαδρομής

⁷⁸ Valentin Săndulescu, ο.π., σελ.263, DOI: 10.1080/14690760701321163

⁷⁹ Valentin Săndulescu, ο.π., σελ.263, DOI: 10.1080/14690760701321163

μνημόσυνου στο τέλος του οποίου μέλη της Λεγεώνας προέτρεπαν το κοινό να βαπτισθεί στο όνομα της λεγεωναρικής πίστης. Στην πόλη Rașcani τις σωρούς υποδέχτηκαν γονυπετείς πάνω από 5.000 πολίτες που ήταν κυρίως αγρότες των γύρω περιοχών, ενώ αντίστοιχα στο Μπακάου (Bacău), μεγάλη πόλη της Μολδαβίας, η αποβάθρα του σιδηροδρομικού σταθμού καθώς και η γύρω περιοχή ήταν ασφυκτικά γεμάτη από κόσμο και οι σημαίες κυμάτιζαν μεσίστια σε ένδειξη πένθους. Το πλήθος γονάτισε την στιγμή της άφιξης του τρένου και 30 ιερείς τέλεσαν την μνημόσυνη λειτουργία. Στις 10 Φεβρουαρίου, το τρένο έφτασε στην Τρανσυλβανία με σημαντικότερη στάση τον σιδηροδρομικό σταθμό της πόλης Κλούζ (Cluj), όπου παρόντες ήταν αρκετοί επιφανείς πολιτικοί και διανοούμενοι, όπως ο Ioan Lupaș⁸⁰ ή ο Alexandru Vaida-Voevod⁸¹ και την λειτουργία τέλεσε ο Επίσκοπος Colan. Εκτός του εντυπωσιακού αριθμού κληρικών που παρευρέθηκαν στην λειτουργία, σημαντική ήταν και η ομιλία του Ion Agarbiceanu⁸² εκ μέρους της Ουνιτικής Εκκλησίας. Η κοινή παρουσία των δύο ιεραρχών οι οποίοι εκπροσωπούσαν διαφορετικά δόγματα, απέκτησε ιδιαίτερο νόημα λόγω των ομιλιών τους στις οποίες εξέφραζαν εγκωμιαστικά σχόλια για τις πράξεις των δύο εκλιπόντων, κάτι που δεν ήταν συμβατό με την επίσημη θέση του Πατριάρχη Ρουμανίας Miron Cristea. Προτού αποχωρήσει από την Τρανσυλβανία, η αμαξοστοιχία έκανε στάση στο Orăștie μια μικρή κωμόπολη της εν λόγω επαρχίας, όπου η παρουσία του κόσμου ήταν επίσης σημαντική αφού ήταν ο τόπος καταγωγής του Ion Mota ενώ ο πατέρας του που ήταν ιερέας έχαιρε του σεβασμού της τοπικής κοινότητας⁸³.

Στις 11 Φεβρουαρίου του 1937, το τρένο έφτασε στην πρωτεύουσα Βουκουρέστι (București) που ήταν και ο τελικός προορισμός της νεκρώσιμης ακολουθίας. Εκεί έλαβε χώρα το τελευταίο και πιο εντυπωσιακό μέρος της όλης διαδικασίας. Καθώς η Λεγεώνα βρίσκονταν σε σύγκρουση με τις Αρχές, ήθελε να

⁸⁰ Ο Ioan Lupaș (1880-1967), ήταν Ρουμάνος πολιτικός, θεολόγος, ιστορικός και μέλος της Ρουμανικής ακαδημίας. Είχε διατελέσει Υπουργός σε δύο διαφορετικές κυβερνήσεις και το 1937 ήταν Υπουργός Πολιτισμού

⁸¹ Ο Alexandru Vaida-Voevod (1872-1950), ήταν Ρουμάνος πολιτικός, ο οποίος είχε διατελέσει Υπουργός Εξωτερικών, Εσωτερικών αλλά και Πρωθυπουργός της χώρας

⁸² Ο Ion Agârbiceanu (1882-1963), ήταν Ρουμάνος πολιτικός, συγγραφέας, δημοσιογράφος, θεολόγος και ιερέας της Ουνιτικής εκκλησίας. Υπήρξε μέλος της Ρουμανικής ακαδημίας

⁸³ Valentin Săndulescu, ο.π., σελ.264, DOI: 10.1080/14690760701321163

αποδειξεί ότι η πειθαρχία ήταν ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της οργάνωσης και έτσι οι Λεγεωνάριοι ανέλαβαν την αποκλειστική ευθύνη για την οργάνωση της κηδείας. Χιλιάδες εξ' αυτών ντυμένοι με τις στολές τους (με την σιωπηρή αποδοχή των Αρχών που αποφάσισαν άρση των απαγορεύσεων περί της συγκεκριμένης χρήσης στολών σε δημόσια μέρη⁸⁴), συνάντησαν τα δύο φέρετρα στον σιδηροδρομικό σταθμό. Επιπλέον δεκάδες χιλιάδες από συμπαθούντες ή υποστηρικτές ήταν παρόντες εντός του σταθμού αλλά και σε ολόκληρη την πόλη, συμμετέχοντας στη τελετή. Τέλος, μέλη των διπλωματικών αποστολών της Ιταλίας, της Γερμανίας, της Ισπανίας αλλά και αρκετοί Ρουμάνοι πολιτικοί, πανεπιστημιακοί καθηγητές και φοιτητές παρευρίσκονταν στην τελετή^{85 86}. Ένα προπορευόμενο σώμα Λεγεωνάριων κουβαλούσε τους σταυρούς των δύο πεσότων συναγωνιστών τους, οδηγώντας το πλήθος στον ναό όπου θα εναπόθεταν τα φέρετρα μέχρι την ταφή τους. Πίσω τους, ακολουθούσαν οι εκπρόσωποι των φοιτητών με τις σημαίες τους, ένας όμιλος ιερέων, ενώ υπήρχαν και στεφάνια απεσταλμένα εξ ονόματος των Χίτλερ, Μουσολίνι και Φράνκο⁸⁷. Η πομπή συνεχίστηκε με την παράταξη ενός λεγεωναρικού τάγματος το οποίο σχημάτισε ένα σταυρό, όπισθεν του οποίου ήταν η νεκρική άμαξα, την οποία μετέφεραν Λεγεωνάριοι. Η νεκρική άμαξα ήταν διακοσμημένη στα πράσινα - το χρώμα της οργάνωσης - και με την σημαία της Ρουμανίας ενώ την συνόδευαν οι οικογένειες των εκλιπόντων καθώς και ανώτερα μέλη της Λεγεώνας, τα οποία ηγούνταν ενός εντυπωσιακού πλήθους που ακολουθούσε⁸⁸.

Την επόμενη, στις 12 Φεβρουαρίου του 1937, ο Codreanu πήρε την πρωτοβουλία στα πλαίσια ενός νέου τελετουργικού μύησης, να δημιουργήσει το "Mota-Marin", που ήταν μια επίλεκτη ομάδα αποτελούμενη από 10.000 μέλη, έτοιμα να πεθάνουν ανά πάσα στιγμή για τα ιδανικά που πίστευαν που θα αποτελούσαν την βάση αναγέννησης της χώρας⁸⁹. Τελικά, στις 13 Φεβρουαρίου του 1937, πάρθηκε η

⁸⁴ Clark, Roland, ο.π., σελ. 107

⁸⁵ Deletant, D. (2006). *Hitler's Forgotten Ally: Ion Antonescu and his Regime*, Romania 1940-1944. σελ. 32, Palgrave Macmillan UK, Λονδίνο

⁸⁶ Valentin Săndulescu, ο.π., σελ.264, DOI: 10.1080/14690760701321163

⁸⁷ Deletant, D. ο.π., σελ. 32

⁸⁸ Valentin Săndulescu, ο.π, σελ.265, DOI: 10.1080/14690760701321163

⁸⁹ Valentin Săndulescu, ο.π, σελ.265, DOI: 10.1080/14690760701321163

απόφαση από τον Codreanu να ταφούν οι νεκροί κοντά στον Πράσινο Οίκο - το αρχηγείο της οργάνωσης - έτσι ώστε να αποτελούν έμπνευση για τους μελλοντικούς Λεγεωνάριους. Συνεπώς, κτίστηκε ένα μικρό μαυσωλείο⁹⁰ ως τελευταία κατοικία των δύο μαρτύρων και στην τελετή - όμοια της αντίστοιχης που έλαβε χώρα την μέρα άφιξης τους στην πρωτεύουσα - παραβρέθηκε ένας πολύ μεγάλος αριθμός ιερέων (οι πηγές κάνουν λόγο για 200-400 ιερείς) και φυσικά στο επίκεντρο της προσοχής ήταν οι εναπομείναντες 5 λεγεωνάριοι της αποστολής στην Ισπανία, οι οποίοι ντυμένοι με τις στρατιωτικές στολές του απέδωσαν φόρο τιμής⁹¹. Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, η κηδεία των Mota-Marin ιδωμένη ως ένα δημόσιο γεγονός, δημιούργησε μια πρωτοφανή δυναμική που εκτόξευσε την δημοτικότητα της Λεγεώνας και του πολιτικού της σκέλους την εποχή εκείνη, το κόμμα "Τα Πάντα για την Πατρίδα". Ένα μεγάλο μέρος του κόσμου που παρακολούθησε τις δημόσιες τελετές ανά τις περιοχές της επικράτειας, ταυτίστηκε ή και συγκινήθηκε με την πράξη των δύο Λεγεωνάριων, πολλοί έζησαν πρωτόγνωρα συναισθήματα και αρκετοί είδαν με διαφορετική οπτική την Λεγεώνα. Εικάζεται ότι η Λεγεώνα τον Ιανουάριο του 1937 απαριθμούσε 96.000 μέλη και στο τέλος της χρονιάς έφθασε τις 272.000. Η εντυπωσιακή άνοδος της δημοτικότητας επισφραγίστηκε δε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο εφόσον στις εκλογές τον Δεκέμβριο του 1937, το κόμμα " Τα Πάντα για την Πατρίδα" κατέλαβε την 3^η θέση με 15%^{92 93}.

⁹⁰ Rusu, M. ο.π., σελ.265, <https://doi.org/10.1080/21567689.2016.1232196>

⁹¹ Valentin Săndulescu, ο.π., σελ.265, DOI: 10.1080/14690760701321163

⁹² Valentin Săndulescu, ο.π., σελ.267, DOI: 10.1080/14690760701321163

⁹³

https://en.wikipedia.org/wiki/1937_Romanian_general_election#/media/File:Alegeri_parlamente_1937.png, χάρτης που παρουσιάζει την κατανομή των ψήφων ανά την επικράτεια της Ρουμανίας. Με πράσινο χρώμα απεικονίζεται το κόμμα " Όλα για την πατρίδα"

2.4 Οι σχέσεις ανάμεσα στην Λεγεώνα και την Ορθόδοξη Εκκλησία

Οι σχέσεις ανάμεσα στο κίνημα της Λεγεώνας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ και στην επίσημη Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρουμανίας, είναι ένα ενδιαφέρον και πολυεπίπεδο ζήτημα.

Αρχικά ο ηγέτης της Λεγεώνας είχε ανακηρυχθεί από την Λεγεωναρική προπαγάνδα ως «ο Νέος Μεσσίας», ο απεσταλμένος του Αρχαγγέλου Μιχαήλ που θα εκπλήρωνε τις εντολές του, προκειμένου να λυτρώσει τον ρουμανικό Λαό. Ο Codreanu παρουσιαζόταν ως κάτοχος ενός υπερφυσικού χαρίσματος, εντολοδόχος μιας υπερβατικής θεϊκής αποστολής, ευρισκόμενης εκτός των ορίων της επίσημης Εκκλησίας. Δευτερευόντως, η προσωπικότητα του εμφανιζόταν να συνδέεται με ένα αξιακό σύστημα το οποίο καθόριζε έναν κώδικα συμπεριφοράς ικανό να οδηγήσει στην λύτρωση. Τα γραπτά του έβριθαν από θρησκευτικούς όρους όπως Λύτρωση (*Salvare*), Πίστη (*Credinta*), Θυσία (*Sacrificiu*), Μάρτυρας και Μαρτύριο (*Martir, Martiriu*), Κλήση (*Chemare*), Περιούσιος Λαός (*Popor Ales*), Πάθος (*Patimi*) κλπ. Εμφανιζόμενος ως ένα είδος προφήτη, υποτίθεται ότι διήγαγε έναν υποδειγματικό βίο, παράδειγμα προς μίμηση για τους υπόλοιπους Λεγεωνάριους⁹⁴.

Χαρακτηριστικό των ανά την ρουμανική επαρχία ομιλιών του, μπορεί να θεωρηθεί το παρακάτω απόσπασμα:

«Ας ενωθούμε όλοι, άνδρες και γυναίκες, προκειμένου να χαράξουμε για μας και τον λαό μας ένα νέο πεπρωμένο. Η ώρα της ρουμανικής αναγέννησης και λύτρωσης, πλησιάζει. Αυτός που πιστεύει, αυτός που θα αγωνιστεί και θα υποφέρει, θα ανταμειφθεί και θα ευλογηθεί από τον λαό του. Νέες εποχές κρούουν τις θύρες μας! Ένας κόσμος με στείρα και αποξηραμένη ψυχή πεθαίνει και ένας άλλος γεννιέται, ο οποίος θα ανήκει σε αυτούς που είναι έμπλεοι πίστεως. Σε αυτόν τον νέο κόσμο, ο καθένας θα έχει την θέση του, όχι βάσει της εκπαίδευσης του, της νοημοσύνης του και των γνώσεων του, αλλά πάνω απ' όλα σε συμφωνία με την πίστη και τον χαρακτήρα του⁹⁵».

⁹⁴ Constantin Iordachi, *Charisma, Politics and Violence: The Legion of the `Archangel Michael' in Inter-war Romania*, Trondheim Studies on East European Cultures & Societies, No. 15, Τρόντχαϊμ, 2004, σελ.74

⁹⁵ Corneliu Zelea Codreanu. *For My Legionaries*, Editura Libertatea, Μαδρίτη, 1976. σελ.267

Η αρχική ονομασία του λεγεωναρικού κινήματος ήταν «Λεγεώνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ», προκειμένου να αντληθεί από αυτήν, η αντίστοιχη θρησκευτική νομιμοποίηση. Σύμφωνα με τον Nae Ionescu, η Λεγεώνα δεν έσφαλε ποτέ διότι βρισκόταν «υπό την προστασία του Αρχαγγέλου»⁹⁶. Ο Ion Foti έγραψε αναφορικά με τον ρόλο που διαδραμάτισε ο μυστικισμός στις πράξεις των λεγεωνάριων: «Μέσω του αγαθού μυστηρίου, μέσω του θριάμβου της υπέρτατης πίστεως του Σταυρού, μέσω της αναγέννησης της ευσεβείας εντός των ψυχών, του πόθου, της θυσίας, της θέλησης για φωτισμό υπό το ουράνιο λάβαρο του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, εκπροσώπου του Θεού επί της γης, η Σιδηρά Φρουρά⁹⁷ οδηγεί την φυλή μας προς νέα πεπρωμένα. Την οδηγεί όχι μόνο προς τη απολύτρωση αλλά και την κάνει να ανακαλύψει εκ νέου το μεγάλο μονοπάτι των υπέροχων εθνικών και πολιτιστικών επιτευγμάτων»⁹⁸. Κατά την άποψη του ηγετικού στελέχους της Λεγεώνας Ion Mota, η Λεγεώνα δεν ήταν πολιτική αλλά θρησκευτική οργάνωση: «Δεν ασκούμε πολιτική και δεν έχουμε ποτέ ασκήσει πολιτική... Έχουμε μία θρησκεία, είμαστε οι σκλάβοι της Πίστης. Η φλόγα της μας κατατρώει»⁹⁹. Εν γένει ο Mota παρουσιάζει τον Codreanu ως τον πρωταγωνιστή ενός μεσσιανικού σεναρίου, ο οποίος έχει να επιτελέσει μια θεϊκή αποστολή: «Ο Αρχηγός μας οδηγεί με το θεόσταλτο πεπρωμένο του, με την διαισθητική και μοναδική δύναμη του. Μόνο ο Θεός μπορεί να τον εμπνεύσει γιατί είναι σταλμένος από τον Θεό». Ή αλλού: «Στο πρόσωπο αυτού του ανθρώπου έχω δει ένα πλάσμα σταλμένο από την Θεία Πρόνοια, για να λυτρώσει τον λαό της από την καταστροφή στην οποία τον εξώθησαν οι προαιώνιοι εχθροί του [...] Δεν πιστεύω πως τα γεγονότα θα με διαψεύσουν. Ο Corneliu Codreanu θα παραμείνει στην εθνική και πολιτική ιστορία του λαού, ως φωτεινό παράδειγμα...»¹⁰⁰.

⁹⁶ Radu Ioanid (2004). *The Sacralised Politics of the Romanian Iron Guard. Totalitarian Movements and Political Religions*, 5:3, σελ.437, DOI: 10.1080/1469076042000312203

⁹⁷ Το 1930 ιδρύθηκε από τον Codreanu το στρατιωτικό σκέλος της οργάνωσης, *Η Σιδηρά Φρουρά* (Garda De Fier) το οποίο αποτελούσε οργανικό μέρος της Λεγεώνας, αν και εν τέλει στην διεθνή βιβλιογραφία, το όνομα Σιδηρά Φρουρά επικράτησε και αποτελεί την γνωστότερη ονομασία του κινήματος

⁹⁸ Radu Ioanid (2004), ο.π., σελ.437, DOI: 10.1080/1469076042000312203

⁹⁹ Radu Ioanid (2004), ο.π., σελ.437, DOI: 10.1080/1469076042000312203

¹⁰⁰ Constantin Iordachi, *Charisma, Politics and Violence: The Legion of the 'Archangel Michael' in Inter-war Romania*, Trondheim Studies on East European Cultures & Societies, No. 15, Τρόντχαιμ, 2004, σελ.73

Παράλληλα, οι Ορθόδοξοι κληρικοί στην προσπάθειά τους να προστατέψουν τα θεσμικά τους δικαιώματα, εντατικοποίησαν τις προσπάθειες άσκησης παρασκηνιακής πολιτικής. Για αρκετούς από τους Ορθόδοξους προκαθήμενους η Λεγεώνα φάνταζε ένας χρήσιμος πιθανός πολιτικός σύμμαχος. Η συμπάθεια αυτή πηγάζει από το γεγονός ότι ο πυρήνας του λεγεωναρικού λόγου βασιζόταν σε χριστιανικά θέματα, όπως επί παραδείγματι η πίστη στον Θεό, η πίστη στην αποκάλυψη και την θεία Σωτηρία, η αγάπη ως αρχή που όριζε τις σχέσεις εντός της λεγεωναρικής κοινότητας και τέλος η λατρεία των μαρτύρων¹⁰¹. Επιπλέον στις λεγεωναρικές εκδηλώσεις γινόταν εκτεταμένη χρήση θρησκευτικών συμβόλων, κυρίως του σταυρού και κάποιων εικονισμάτων, ενώ τέλος η κάθε εκδήλωση ξεκινούσε με την τέλεση θείας λειτουργίας από ορθόδοξο ιερέα. Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό ήταν η τέλεση της προσευχής, η οποία θεωρείτο απαραίτητη στα πλαίσια της Λεγεωναρικής λειτουργίας, ως ο μόνος τρόπος άμεσης επικοινωνίας με τον Θεό. Όπως γράφει χαρακτηριστικά ο Codreanu, στο βιβλίο του *“Το εγχειρίδιο του Αρχηγού της Φωλιάς”* (*Cărticica șefului de cuib*): «...Άρθρο 54: Η προσευχή ως καταλυτικό στοιχείο της νίκης, η επίκληση στους προγόνους μας. Ο Λεγεωνάριος πιστεύει στον Θεό και προσεύχεται για τον θρίαμβο της Λεγεώνας. Δεν πρέπει να λησμονηθεί ότι εμείς οι Ρουμάνοι, βρισκόμαστε σε αυτό το μέρος μέσω της Θέλησης Του και τις ευλογίες της Εκκλησίας...»¹⁰².

Η στάση της ηγεσίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας ήταν τουλάχιστον αμφίβολη. Επανειλημμένα έδειξε την εύνοια της στα αντιδημοκρατικά ή αντισημιτικά μηνύματα της Λεγεώνας και προσπάθησε να δημιουργήσει μια πολιτική συμμαχία. Παρά το γεγονός αυτό και την όποια περιστασιακή συνεργασία, αρκετοί ιεράρχες δυσφορούσαν με την ενεργή συμμετοχή κληρικών στο κίνημα του Codreanu. Στις 4 Οκτωβρίου του 1935, η Ιερά Σύνοδος εξέφρασε την άποψη ότι οι λεγεωναρικές εργατικές κατασκηνώσεις ήταν ένα προπαγανδιστικό τέχνασμα για να εντυπωσιαστούν οι ορθόδοξοι πιστοί και αρνήθηκε να δεχτεί την εθελοντική βοήθεια των Λεγεωνάριων στην επιδιόρθωση εκκλησιών. Η απόφαση αυτή βέβαια αναθεωρήθηκε τον Μάρτιο του

¹⁰¹ Constantin Iordachi, ο.π., σελ.114

¹⁰² Corneliu Codreanu, *The Nest Leader's Manual*, Tipografia "C. S. m. c." Βουκουρέστι, 1933, Άρθρο 54.

1937 όταν η Εκκλησία αρνήθηκε να αποκηρύξει την Λεγεώνα¹⁰³. Οι Λεγεωνάριοι κατέκριναν ανοιχτά τους ενδοιασμούς και την επιφυλακτική στάση των ανώτατων Ορθόδοξων κληρικών. Ο κληρικός και θεολόγος Ilie Imbrescu, ένθερμος υποστηρικτής της Λεγεώνας επιχειρηματολόγησε με κηρύγματα και μέσω των γραπτών του υπέρ της συμμαχίας των δύο πλευρών. Στο βιβλίο του *Η Εκκλησία και το λεγεωναρικό κίνημα* ο Imbrescu δηλώνει: «...Συνεπώς ένας πραγματικός ιερέας θα γίνει εκ του φυσικού Λεγεωνάριος, όπως αντιστοίχως και ο Λεγεωνάριος εκ του φυσικού θα είναι το καλύτερο τέκνο της Εκκλησίας...»¹⁰⁴. Στο ίδιο πλαίσιο, στο έργο του *Οι θεολόγοι και η Σιδηρά Φρουρά*, απεικονίζει τους Λεγεωνάριους ως «κατά Χριστόν σαλούς», «...οι οποίοι υποτάσσουν το πολιτικό στο πνευματικό και μετατρέπουν σε χριστιανική πίστη τον αγώνα τους και την θυσία τους για μια χριστιανική Ρουμανία των Ρουμάνων...»¹⁰⁵, ενώ κατηγορώντας για υποκρισία την πολιτική στάση που επεδείκνυε η εκκλησιαστική ιεραρχία, ο Imbrescu ισχυρίστηκε ότι «Οι Λεγεωνάριοι δεν διαστρεβλώνουν το κήρυγμα της Αγίας Εκκλησίας, αλλά υπακούουν πλήρως στους κανόνες. Συνεπώς [...] δεν οδηγούνται σε αίρεση».

Η κηδεία των Mota-Marin αποτέλεσε μια ζωτικής σημασίας ιστορική στιγμή για τις σχέσεις ανάμεσα στο σημαντικότερο φασιστικό κίνημα της χώρας και τον Κλήρο της Ρουμανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Την στιγμή εκείνη και εκμεταλλευόμενη τα έντονα συναισθήματα που διακατείχαν την κοινή γνώμη, η Εκκλησία υποστήριξε αναπάντεχα την Σιδηρά Φρουρά. Έκτος του γεγονότος ότι ιερείς σε όλη την χώρα τέλεσαν λειτουργίες, η κηδεία τελέστηκε από τέσσερις προκαθήμενους της Ορθόδοξης Εκκλησίας: τον Μητροπολίτη Βεσσαραβίας Gurie, τον Nicolae Balan Μητροπολίτη Τρανσυλβανίας, τον Vartolomei Επίσκοπο του Ramnic και τέλος τον Πατριαρχικό Έξαρχο Veniamin¹⁰⁶. Την παρουσία τους επισκιάζει το γεγονός ότι χαρακτήρισαν στους λόγους τους ανοιχτά τους νεκρούς ως "ήρωες", κάτι που αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία αν ληφθεί υπόψιν ότι το κράτος δεν ενθάρρυνε

¹⁰³ Constantin Iordachi, *ο.π.*, σελ.115-116

¹⁰⁴ Radu, Ioanid, *The sacralised politics of the Romanian Iron Guard*, *Totalitarian Movements and Political Religions*, 5(3), 419-453, σελ.438

¹⁰⁵ Constantin Iordachi, *ο.π.*, σελ.116

¹⁰⁶ Deletant, D., *ο.π.*, σελ. 32

καθόλου την συγκεκριμένη υποστήριξη¹⁰⁷ ¹⁰⁸. Στις εκλογές του 1937, από τους 103 υποψηφίους του κόμματος της Λεγεώνας "Τα Πάντα για την Πατρίδα", οι 33 ήταν ιερείς¹⁰⁹, ενώ τέλος ο ιστορικός Neiga εκτιμά πως κατά το 1937, 2.000 από τους συνολικά 10.000 ορθοδόξους ιερείς ήταν μέλη ή συμπαθούντες της Λεγεώνας¹¹⁰.

¹⁰⁷ Biliuta, Ionuț. *Between Orthodoxy & the Nation, Traditionalists definitions of Romanianness in Interwar Romania* (2007). Master's Thesis, Central European University, Βουδαπέστη. σελ.97

¹⁰⁸ Valentin Săndulescu, ο.π., σελ.267, DOI: 10.1080/14690760701321163

¹⁰⁹ Radu, Ioanid, *The sacralised politics of the Romanian Iron Guard, Totalitarian Movements and Political Religions*, 5(3), 419-453, σελ.436

¹¹⁰ Constantin Iordachi, *Charisma, Politics and Violence: The Legion of the 'Archangel Michael' in Inter-war Romania*, Trondheim Studies on East European Cultures & Societies, No. 15, Τρόντχαιμ, 2004, σελ.115

Κεφάλαιο 3:

3.1 Ο αντισημιτισμός στην Ρουμανία

Η ρουμανική κοινωνία κατά το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα, χαρακτηριζόταν κυρίως ως αγροτική. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην ανάπτυξη μιας κουλτούρας η οποία επηρεασμένη κυρίως από τον Ρομαντισμό, έδινε έμφαση στην αγροτική ζωή, στην ζωή στο χωριό, στις παραδόσεις και στις πατροπαράδοτες αξίες. Επιπρόσθετα υπήρχε έντονο το πατριωτικό και το ορθόδοξο στοιχείο, χαρακτηριστικά που συνθέταν το δόγμα που δημιουργούταν την εποχή εκείνη. Στα πλαίσια αυτού του δόγματος υπήρχαν και αρκετές στερεοτυπικές απεικονίσεις του Ξένου, ο οποίος αποτελεί κίνδυνο για την κοινωνία: είναι αυτή του παγανιστή, εισβολέα Τούρκου, του Ούγγρου ο οποίος καταπιέζει τους Τρανσυλβανούς Ρουμάνους και του Ρώσου κατακτητή που απειλεί το όνειρο της Ένωσης και την εθνική κυριαρχία¹¹¹. Παράλληλα αναπτύχθηκαν και οι αντίστοιχες στερεοτυπικές απεικονίσεις για τον εσωτερικό εχθρό, τον Ξένο που ναι μεν κατοικεί εντός της επικράτειας αλλά δεν μετέχει του Ρουμανικού έθνους. Αυτές ήταν αρχικά του Έλληνα και αργότερα του Εβραίου. Το ζήτημα του Ξένου που έχει παρεισφρήσει και κυριαρχεί στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας ήταν κάτι που απασχολούσε έντονα την πολιτική ζωή της χώρας. Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα οι Έλληνες που ήταν ομόθρησκοι των Ρουμάνων είχαν ήδη αφομοιωθεί, ενώ οι Εβραίοι θεωρήθηκαν απειλή λόγω της διαφορετικής τους θρησκείας και της μη αφομοίωσης με τον γηγενή πληθυσμό¹¹².

Η εβραϊκή παρουσία στην Ρουμανία κατά την νεότερη περίοδο, αρχίζει να γίνεται αισθητή μετά το 1829, ως αποτέλεσμα της Συνθήκης της Αδριανουπόλεως, με την οποία τερματίστηκε ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος των ετών 1828-1829. Η συνθήκη προέβλεπε μεταξύ άλλων, την αποχώρηση των Τούρκων από την περιοχή και την για πρώτη φορά πρόσβαση των Δυτικών στους πλούσιους ρουμανικούς σιτοβολώνες, υπό όρους ελεύθερου εμπορίου. Οι Εβραίοι μετανάστευσαν μαζικά από την Γαλικία και ανέλαβαν επιχειρηματική δραστηριότητα ως παραχωρησιούχοι και τοποτηρητές των Βογιάρων (τοπικών μεγαλογαιοκτημόνων). Σταδιακά εκτόπισαν τους Έλληνες και Αρμενίους εμπόρους και κυριάρχησαν σε επαγγέλματα όπως αυτά του πανδοχέα, του

¹¹¹ Leon Volovici, *Nationalist Ideology and Antisemitism: The case of Romanian Intellectuals in the 1930s*, σελ.4, Pergamon Press, 1991

¹¹² Leon Volovici, ο.π., σελ.4

ράφτη, του μεταπράτη κ.τ.λ. έχοντας πελατεία τους κατά κύριο λόγο, τον αγροτικό πληθυσμό¹¹³. Καθώς ο καπιταλισμός είχε διεισδύσει σε μια κοινωνία ανέτοιμη, βασισμένη πάνω σε απαρχαιωμένα, φεουδαλικά κοινωνικά θεμέλια, η δραστηριότητα των Εβραίων σύντομα οδήγησε στην σύνδεση του "Εβραϊκού ζητήματος" και του "Αγροτικού ζητήματος" καθώς οι πρώτοι θεωρήθηκαν αιτία για την παρακμή της αγροτικής ζωής, όπως αναφέρει και ο Leon Volovici¹¹⁴. Ένα από τα επιχειρήματα κατά της παραχώρησης πολιτικών δικαιωμάτων στους Εβραίους και το πιο διαδεδομένο σύνθημα κατά αυτών, ήταν ότι ουσιαστικά οι Εβραίοι απομυζούσαν τους αγρότες¹¹⁵. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Albert Lindemann, το 1900 ψηφίστηκε νόμος ο οποίος δεν επέτρεπε στους Εβραίους να αφαιρούν ακόμη και τα ρούχα των αγροτών κατά τον διακανονισμό των χρεών τους¹¹⁶. Κατά το 1907 εκδηλώθηκε αγροτική εξέγερση - η τελευταία που θα συνέβαινε στην Ευρώπη - στην Μολδαβία, με αφορμή τα ενοίκια χρήσης των καλλιεργούμενων γαιών, κατά την διάρκεια της οποίας εξαγριωμένοι αγρότες επιτέθηκαν σε εβραϊκές περιουσίες. Υπολογίζεται πως 20.000 άνθρωποι έχασαν την ζωή τους πριν αποκατασταθεί η τάξη, κυρίως αγρότες, γεγονός που κατέστησε την συγκεκριμένη εξέγερση την χειρότερη εσωτερική κρίση από την ανεξαρτησία της χώρας¹¹⁷. Οι Ρουμάνοι εθνικιστές ισχυρίστηκαν ότι χιλιάδες εξαθλιωμένοι συμπατριώτες τους είχαν σφαγιαστεί, προκειμένου να προστατευθούν οι ανελήτοι Εβραίοι¹¹⁸. Παράλληλα, οι Εβραίοι εμφανίζονταν στον δημόσιο λόγο της εποχής ως μια ιδιότυπη εθνική ομάδα ταυτοχρόνως αποκλειόμενη αλλά και με πάθος αυτοαποκλειόμενη από αφομοιωτικές διαδικασίες, ιδωμένη ως μοχθηρό και αλλότριο πληθυσμιακό στοιχείο¹¹⁹. Ανάλογα την περιοχή στην οποία κατοικούσαν εντός της

¹¹³ Joseph Rothschild, *East Central Europe Between the Two World Wars*, σελ. 289, University of Washington Press, Ουάσιγκτον, 1974

¹¹⁴ Leon Volovici, ο.π., σελ.7

¹¹⁵ Leon Volovici, ο.π., σελ.10

¹¹⁶ Albert Lindemann. *Esau's Tears*, σελ. 318, Cambridge University Press, Καίμπριτζ, 1997

¹¹⁷ Friling T., Radu Ioanid, Mihail E. Ionescu (Eds). *Final Report, International Commission on the Holocaust in Romania*, σελ. 29, POLIROM, Βουκουρέστι, 2004

¹¹⁸ Philip Gabriel Eidelberg. *The Great Rumanian Peasant Revolt of 1907*, σελ.224, E.J. Brill, 1974

¹¹⁹ Joseph Rothschild, ο.π., σελ. 289

ρουμανικής επικράτειας, εμπίπταν σε διαφορετική κατηγορία αντιμετώπισης ως *Ξένοι*. Το πρώτο παράδειγμα αποτελεί η εβραϊκή παρουσία στις περιοχές της Τρανσυλβανίας και της Crisana-Maramures, όπου οι Εβραίοι εκεί αντιμετώπιζονταν ως ξένο σώμα από τον γηγενή ρουμανικό πληθυσμό. Η πλειοψηφία τους μιλούσε είτε Ουγγρικά είτε Γίντις και θεωρούνταν ή δήλωναν Ούγγροι, γεγονός που διευκόλυνε τους ισχυρισμούς των Ούγγρων περί πλειοψηφίας στις συγκεκριμένες περιοχές. Οι Ρουμάνοι τους θεωρούσαν συμπαθούντες ή εν δυνάμει υποστηρικτές των ουγγρικών διεκδικήσεων στην περιοχή, πράγμα εξαιρετικά αρνητικό διότι ιστορικά οι εν λόγω περιοχές διεκδικούνταν με πάθος και αποτελούσαν το μήλο της Έριδος ανάμεσα στο Ουγγρικό και στο ρουμανικό έθνος¹²⁰. Άλλη περίπτωση ήταν οι Εβραίοι που κατοικούσαν στην περιοχή της Μπουκοβίνα, οι οποίοι μάλιστα σε αντίθεση με τους υπόλοιπους ανά την χώρα δεν κατοικούσαν κατά κύριο λόγο σε αστικό περιβάλλον. Μιλούσαν κυρίως Ρωσικά, ενώ αντιστεκόμενοι στις προσπάθειες εκρουμανισμού που επιχειρούσε η εκάστοτε κυβέρνηση, η οποία απαιτούσε την καταστολή της χρήσης της Ρωσικής, υιοθέτησαν σε μεγάλη κλίμακα τα Γίντις¹²¹. Οι συγκεκριμένοι ενέπιπταν πλήρως στην στερεοτυπική απεικόνιση του Ξένου και η επιχειρηματική τους δραστηριοποίηση - μέρος της οποίας αναφέρθηκε προηγουμένως- τροφοδοτούσε το αντισημιτικό κίνημα¹²².

Κατά την διάρκεια των αμέσως επόμενων δεκαετιών, η σταδιακή προσπάθεια εκσυγχρονισμού της χώρας επέφερε μια διφορούμενη στάση της ρουμανικής άρχουσας τάξης σχετικά με την εβραϊκή παρουσία στην χώρα. Από την μια πλευρά οι Εβραίοι λογίζονταν ως μια εκ φύσεως αστική, εμπορική και επιχειρηματική ομάδα, η συμβολή της οποίας στον εκσυγχρονισμό της ρουμανικής οικονομίας ήταν ωφέλιμη. Από την άλλη, η παρουσία αυτή αποτελούσε κίνδυνο για την αναδυόμενη ρουμανική μεσοαστική τάξη που προσπαθούσε να περιφρουρήσει τα συμφέροντά της. Η κατάσταση αυτή αποτυπώνεται στο Σύνταγμα του 1866 στο οποίο παρέχεται εκ του νόμου προστασία στην επιχειρηματική δράση των Εβραίων και στην αστική περιουσία αλλά αρνείται το δικαίωμα της υπηκοότητας στους Εβραίους και συνεπώς τους απέκλειε από θέσεις στον κρατικό μηχανισμό, την ιδιοκτησία αγροτικών εκτάσεων και

¹²⁰ Friling T., Radu Ioanid, Mihail E. Ionescu (Eds), ο.π., σελ.21

¹²¹ Alex Webster. *The Romanian Legionary Movement*, σελ.45

¹²² Friling T., Radu Ioanid, Mihail E. Ionescu (Eds), ο.π., σελ.21

την άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων¹²³. Στα πλαίσια του Ρωσοτουρκικού πολέμου το 1877-1878, η Ρουμανία προκήρυξε την ανεξαρτησία της και τάχθηκε στο πλευρό των Ρώσων. Έναν χρόνο αργότερα στην Συνθήκη του Βερολίνου, οι Μεγάλες Δυνάμεις άσκησαν έντονες πιέσεις στην ρουμανική κυβέρνηση, κάνοντας κατανοητό πως μια εκ των προϋποθέσεων για να επιτευχθεί η πολυπόθητη ανεξαρτησία της χώρας, ήταν να αλλάξει το καθεστώς σχετικά με την πλήρη απόδοση πολιτικών δικαιωμάτων στους Εβραίους. Συγκεκριμένα ζητούσαν την αναθεώρηση του Άρθρου 7 του Συντάγματος του 1866, στο οποίο γινόταν ρητή αναφορά ότι η απόδοση της ρουμανικής υπηκοότητας προβλεπόταν μόνο για χριστιανούς ξένους πολίτες, κάτι που απέκλειε τον εβραϊκό πληθυσμό¹²⁴. Οι πιέσεις προς την ρουμανική κυβέρνηση ήταν αποτέλεσμα εκτεταμένων παρασκηνιακών ενεργειών της *Alliance Israelite Universelle* αλλά και άλλων εβραϊκών οργανώσεων με έδρα την Γερμανία και την Μ. Βρετανία¹²⁵. Αν και προκλήθηκε έντονη πολιτική - και μη - διαμάχη σχετικά με το ζήτημα της αναθεώρησης του συγκεκριμένου άρθρου, αυτή δεν συνέβη μέχρι και το 1923, όπου στα πλαίσια της νέας γεωπολιτικής πραγματικότητας το θέμα θα επέστρεφε στην επιφάνεια. Οι συνθήκες και η χρονική περίοδος κατά την οποία ανακινήθηκε το θέμα της παραχώρησης πολιτικών δικαιωμάτων στους Εβραίους, είχαν ως αποτέλεσμα την επιδείνωση του έντονου αντισημιτικού κλίματος. Το γεγονός ότι ενεπλάκησαν διεθνείς δυνάμεις εκλήφθη ως προσπάθεια παρέμβασης στα εσωτερικά ζητήματα ενός ανεξάρτητου κράτους¹²⁶.

Κατά την διάρκεια του δεύτερου μισού του 19^{ου} αιώνα, καθώς και στα χρόνια πριν τον Α΄Π.Π., ο Αντισημιτισμός στην Ρουμανία έλαβε έτι μεγαλύτερες διαστάσεις και αποτελούσε ένα σύνθετο κοινωνικό και πολιτικό φαινόμενο. Ο ιστορικός Ezra Mendelsohn αναφέρει δε, ότι η προπολεμική Ρουμανία κατείχε από κοινού με την Τσαρική Ρωσία, επάξια την φήμη της πιο αντισημιτικής χώρας στην Ευρώπη¹²⁷. Μια

¹²³ Raul Cârstocea, *Anti-Semitism in Romania: Historical Legacies, Contemporary Challenges*, ECMI working paper #81, October 2014, σελ.5

¹²⁴ William I. Brustein, *Roots of Hate, Anti-Semitism in Europe before the Holocaust*, Cambridge University Press, σελ.67, Καίμπριτζ, 2003

¹²⁵ Cârstocea, Raul, ο.π., σελ.5

¹²⁶ Cârstocea, Raul, ο.π., σελ.6

¹²⁷ Cârstocea, Raul. (2016), *Students don the green shirt. The roots of Romanian fascism in the anti-Semitic student movements of the 1920s. Alma Mater Antisemitica. Akademisches Milieu, Juden und Antisemitismus an den Universitäten Europas zwischen 1918 und 1939* (2016): 39-66. σελ.42, Βιέννη, New Academic Press

επιπλέον μαρτυρία καταγράφεται σε μια επιστολή του Γάλλου Πρέσβη στο Βουκουρέστι A. Henry, ο οποίος το 1900 γράφει σχετικά με το ζήτημα: «...Ο Αντισημιτισμός στην Ρουμανία είναι κάτι παραπάνω από μια απλή ιδέα, είναι ένα κοινό πάθος για τους πολιτικούς όλων των κομμάτων, για την Ορθόδοξη Εκκλησία και -όπως θα μπορούσε κάποιος να προσθέσει- για όλους τους χωρικούς Βλάχους και Μολδαβούς αμφότερους...»¹²⁸. Μάλιστα ο αντισημιτισμός ήταν τόσο διάχυτος ανάμεσα στην ρουμανική κοινωνία, ώστε αποτέλεσε οιονεί μέρος της ίδιας της εθνικής ταυτότητας και αντικείμενο εμμονικής ενασχόλησης για τους διανοούμενους. Οι εν λόγω διανοούμενοι, οι περισσότεροι των οποίων αποτελούσαν την αφρόκρεμα της εγχώριας πολιτισμικής παραγωγής, όπως για παράδειγμα ο ιστορικός A.D. Xenopol, ο ποιητής Vasile Conta, ο Nicolae Iorga, ο Mihail Eminescu ή ο A.C. Cuza, διατύπωσαν τις αντισημιτικές θεωρίες τους έδωσαν νέα διάσταση στο ζήτημα και έδωσαν το έναυσμα για την άνοδο της λεγεωναρικής ιδεολογίας, όπως περιγράφει ο Codreanu στα απομνημονεύματά του:

«...Τους συμπεριλαμβάνω, όχι γιατί επιθυμώ να τους χρησιμοποιήσω ως ιστορικά επιχειρήματα, μα για να φέρω εκ νέου στο φως αυτά τα μαργαριτάρια λογικής και έκφρασης αυτών των σπουδαίων προγόνων, των οποίων η συνομωσία της ιουδαϊομασωνικής αίρεσης καταδίωξε, τους καταδίκασε στην λήθη, επειδή απλώς έγραψαν, σκέφτηκαν και πολέμησαν σαν πραγματικοί γίγαντες του Ρουμανισμού. Το φοιτητικό μας κίνημα, προσπερνώντας τα 50 χρόνια από την παραίτηση των πολιτικών απέναντι στον Εβραϊκό κίνδυνο, ταυτίζεται με τις ίδιες πεποιθήσεις, τα αισθήματα και το ήθος που διακατείχε αυτούς του 1879, και στην ιερή αυτή στιγμή της ενώσεως σκύβει με σεβασμό και ευλάβεια το κεφάλι μπροστά στην σκιά του μεγαλείου τους...»¹²⁹.

Την περίοδο αυτή θα κάνουν την εμφάνισή τους και οι πρώτες αντισημιτικές οργανώσεις, ορισμένες από τις οποίες θα καταφέρουν να αποκτήσουν και διεθνείς διασυνδέσεις με το αντίστοιχο ανά την Ευρώπη κίνημα, όπως η " Διεθνής Αντι-Ισραηλίτικη Συμμαχία". Παράλληλα ο Alexandru C. Cuza και ο Nicolae Iorga ίδρυσαν το 1910 το Δημοκρατικό Εθνικιστικό Κόμμα (*Partidul Naționalist-Democrat*) που αποτέλεσε το πρώτο κόμμα με αμιγώς αντισημιτικό πρόγραμμα. Οι οργανώσεις αυτοί

¹²⁸ Leon Volovici, *Nationalist Ideology and Antisemitism: The case of Romanian Intellectuals in the 1930s*, σελ.16, Pergamon Press, 1991

¹²⁹ Corneliu Codreanu, *For my Legionaries*, σελ. 74, Editura Libertatea, Μαδρίτη, 1976

αν και είχαν μεγάλη επίδραση στον Τύπο, δεν είχαν επιτυχία στον πολιτικό στίβο -με εξαίρεση τον Cuza, ο οποίος έκανε μια αξιοπρεπή πολιτική καριέρα έχοντας αποκλειστικά αντισημιτικό πρόγραμμα. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι ποικίλα αντισημιτικά στοιχεία υπήρχαν ήδη στα πολιτικά προγράμματα των μεγάλων κομμάτων (Φιλελεύθερων και Συντηρητικών), ωστόσο οι πολιτικοί των συγκεκριμένων κομμάτων καθώς επιζητούσαν την διασύνδεση της χώρας με την Δυτική Ευρώπη, προσπαθούσαν διακαώς να μην χαρακτηριστούν Αντισημίτες¹³⁰. Σχετικά με την τακτική αυτή που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις των προαναφερθέντων κομμάτων, ο γνωστός σοσιαλιστής θεωρητικός Constantin Dobrogeanu-Gherea εξηγεί σε μια επιστολή του προς τον Ρώσο συγγραφέα Vladimir Korolenko το 1912: «...η τακτική της σιωπής, της αποσιώπησης, της απόκρυψης, και ας μου επιτραπεί, του κατευνασμού του εβραϊκού προβλήματος έχει υπάρξει εκπληκτική επιτυχία της κυβέρνησης μας και των αρχουσών τάξεων και για αυτό ακριβώς φοβούνται την φασαρία, την αναταραχή, τις ταραχώδεις συζητήσεις σχετικά με τα εβραϊκά προβλήματα. Ο οποιοσδήποτε ανακινεί προκαλώντας αναταραχή, ακόμα και με την μορφή ενός μικρού αντιεβραϊκού πογκρόμ ή μια αντισημιτική δίκη για τελετουργικό φόνο, θεωρείται ένας πραγματικός προδότης της χώρας του, συνειδητός ή ασυνείδητος πράκτορας, ένας υποστηρικτής της Alliance Israelite. Για αυτό εμείς δεν φοβόμαστε ούτε τα Πογκρόμ ούτε τις αντιεβραϊκές δίκες, η κυβέρνηση μας φροντίζει να μην γίνονται αυτά. Με εμάς η καταπίεση των Εβραίων και η καταστολή των πολιτικών και κοινωνικών τους δικαιωμάτων συμβαίνει με απόλυτη ησυχία, ήρεμα. Απαγορεύεται να είσαι θορυβώδης¹³¹....».

3.2 Η Λεγεώνα και ο αντισημιτισμός

Κατά την διάρκεια του Μεσοπολέμου, σημειώνονται έντονα αντισημιτικά φαινόμενα στα πανεπιστήμια της πλειοψηφίας των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, κάτι που δεν αποτέλεσε εξαίρεση και στην περίπτωση της Ρουμανίας¹³². Η

¹³⁰ Leon Volovici, ο.π., σελ.18, Pergamon Press, 1991

¹³¹ Leon Volovici, ο.π., σελ.19, Pergamon Press, 1991

¹³² Cârstocea, Raul. "Students don the green shirt. The roots of Romanian fascism in the anti-Semitic student movements of the 1920s." *Alma Mater Antisemitica. Akademisches Milieu, Juden und Antisemitismus an den Universitäten Europas zwischen 1918 und 1939* (2016): 39-66. σελ.48, Βιέννη, New Academic Press

δράση η οποία αναπτύχθηκε τόσο εντός, όσο και εκτός των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, ουσιαστικά αποτέλεσε ένα νέο κύμα στην ιστορία του ρουμανικού αντισημιτισμού και υπήρξε η αρχή για την εμφάνιση ριζοσπαστικών ακροδεξιών στοιχείων, με μεγαλύτερο παράδειγμα την ανάδειξη του Corneliu Codreanu και της οργάνωσης του της Λεγεώνας του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, η οποία και προέκυψε στο τέλος αυτής της σύντομης αλλά καθοριστικής περιόδου.

Ο μετέπειτα αρχηγός της Λεγεώνας πρωταγωνίστησε στα γεγονότα αυτά, αφού κατάφερε να μετατραπεί από έναν απλό φοιτητή Νομικής το 1919, σε αρχηγική μορφή του Νέου ακροδεξιού χώρου στα τέλη του 1923. Από το πρώτο έτος, όντας ήδη πολιτικοποιημένος, ενεπλάκη σε μια αντικομμουνιστική εργατική οργάνωση την *Φρουρά της Εθνικής Συνειδήσης*, δημοσιεύοντας άρθρα στα οποία εξίσωνε τον κομμουνισμό με την εβραϊκή απειλή¹³³. Η άποψη αυτή ήταν μία από τις δημοφιλέστερες αντισημιτικές θεωρίες της εποχής, καθώς μια μεγάλη πλειοψηφία στην Ρουμανία πίστευε πως ο κομμουνισμός ήταν μια θεωρητική κατασκευή των Εβραίων ώστε να έρθουν στην εξουσία. Η πρώτη αιτία για την επικράτηση της θεωρίας αυτής, ήταν η απειλή που ένιωθαν οι Ρουμάνοι από την εγγύτητα με την Σοβιετικής Ένωσης, ιδιαίτερα μετέπειτα από τις διεκδικήσεις της επί της Βεσσαραβίας, ενώ την ίδια χρονική περίοδο εγκαθίσταται προσωρινά στην Ουγγαρία το καθεστώς του Bela Kun. Παράλληλα, οι Εβραίοι πρόσφυγες που καταφτάνουν στην Βεσσαραβία από τις ρωσικές περιοχές, προκαλούν την εντύπωση μυστικών πρακτόρων, οι οποίοι θεωρούν ότι οι Εβραίοι αποστολή έχουν να προκαλέσουν το χάος στην περιοχή¹³⁴. Η δεύτερη αιτία για την οποία αυτή η θεωρία ήταν δημοφιλής είναι ότι φαινομενικά πολλοί από τους κομμουνιστές ήταν Εβραίοι, ξεκινώντας από τους θεωρητικούς του (Karl Marx, Eduard Bernstein, Ferdinand Lasalle, Rosa Luxemburg), οι κορυφαίοι συνεργάτες του Λένιν ήταν επίσης Εβραίοι (Lev Kamenev, Grigory Zinoviev, Jacob Sverdlov, Trotsky), ο Lazar Kaganovich, Γενικός Γραμματέας του κόμματος των Μπολσεβίκων της Ουκρανίας κατά την γενοκτονία του Holodomor και τέλος ο Genrikh Yakoda, επικεφαλής της NKVD¹³⁵.

¹³³ Cârstocea, Raul, ο.π., σελ.51

¹³⁴ Cârstocea, Raul, ο.π., σελ.47

¹³⁵ Louis Rapoport. Stalin's War Against the Jews. Free Press, Νέα Υόρκη, 1990, σελ. 30-31

Ο Codreanu λοιπόν κάνοντας λόγο για την κομμουνιστική απειλή στην Ρουμανία, θα πραγματοποιήσει τις πρώτες του επιθέσεις σε συμφοιτητές του από την Βεσσαραβία με την κατηγορία ότι ήταν κομμουνιστές, επιτίθεται επανειλημμένα ενάντια Εβραίων συμφοιτητών του, ενώ πραγματοποιεί επιθέσεις στα γραφεία δύο αριστερών εφημερίδων, της *Lumea* (Ο κόσμος) και της *Opinia* (Η άποψη), όπου βιαιοπραγεί εναντίον των συντακτών τους που στην πλειοψηφία τους ήταν Εβραίοι¹³⁶. Αποβάλλεται εξαιτίας των συγκεκριμένων περιστατικών αλλά χάρις στην μεσολάβηση του αγαπημένου του Καθηγητή Α.Σ. Cuza¹³⁷, Κοσμήτορα του τμήματος της Νομικής, η αποβολή θα ανατραπεί. Ο Codreanu πρωτοστατεί και αποκτά μεγάλη δημοσιότητα μέσα από τις αντισημιτικές του δράσεις, είναι αυτός που στο πρώτο φοιτητικό συμβούλιο της μεσοπολεμικής Ρουμανίας, προτείνει και πετυχαίνει τον οριστικό αποκλεισμό των Εβραίων φοιτητών από το συγκεκριμένο όργανο. Οι διαδηλώσεις, οι πορείες, οι αποκλεισμοί και οι ξυλοδαρμοί των Εβραίων φοιτητών θα συνεχιστούν, όλα με στόχο να υπάρξουν κυρώσεις και περιορισμοί στην εισαγωγή τους στο πανεπιστήμιο, αλλά και να μην τους αποδοθούν πλήρη πολιτικά δικαιώματα. Τελικά στα τέλη του 1923 μετά από έναν χρόνο σκληρών διαδηλώσεων και παύσης των μαθημάτων, η φοιτητική αυτή εξέγερση κοπάζει, ενώ ταυτόχρονα την ίδια χρονιά οι Εβραίοι αποκτούν πλήρη πολιτικά δικαιώματα.

Ο Corneliu Codreanu, του οποίου η πολιτική δράση είχε ήδη ξεκινήσει, γράφει για την περίοδο αυτή κατά την περιγραφή των τελευταίων γεγονότων της απεργίας των φοιτητών, τις απόψεις του κατά των Εβραίων, απόψεις οι οποίες αποτέλεσαν το μανιφέστο του λεγεωναρικού αντισημιτισμού λίγα χρόνια αργότερα:

«... όποιος φαντάζεται ότι οι Εβραίοι είναι κάποιοι φτωχοί, άτυχοι που ήρθαν τυχαία εδώ, σπρωγμένοι από την μοίρα κλπ., είναι λανθασμένος. Όλοι οι Εβραίοι σε ολόκληρο τον κόσμο, σχηματίζουν έναν μεγάλο συλλογικό δεσμό με βάση το αίμα και την Ταλμουδική θρησκεία. Αποτελούνται από μια πολύ αυστηρή κοινότητα, έχοντας νόμους, σχέδια και ηγέτες που πραγματοποιούν αυτά τα σχέδια. Στον πυρήνα, αυτή είναι η Καμπάλ. Οπότε, δεν αντιμετωπίζουμε κάποιους απομονωμένους Εβραίους αλλά

¹³⁶ Cârstocea, Raul. ο.π., σελ.52

¹³⁷ Πρόκειται για τον γνωστό Αντισημίτη θεωρητικό, ήταν πνευματικός πατέρας του Codreanu και τους συνέδεε οικογενειακή φιλία. Αποτέλεσε ο πνευματικός καθοδηγητής του αλλά και πολιτικός του αρχηγός, εφόσον ο Codreanu εξελίχθηκε σε "δεξί χέρι του" στην Ένωση Εθνικής Χριστιανικής Αμύνης (LANC) κόμμα εκ της διάσπασης του οποίου δημιουργήθηκε η Λεγεώνα

μια συνισταμένη δύναμη, την εβραϊκή κοινότητα... Εκεί είναι που δημιουργούνται τα σχέδια: πως να κερδίσουν τους τοπικούς πολιτικούς και τις Αρχές, πως να εισχωρήσουν σε ορισμένους ενδιαφέροντες για αυτούς κύκλους, αξιωματικούς, υψηλόβαθμους αξιωματούχους. Εκεί σχεδιάζουν πως θα πάρουν το εμπόριο από τα χέρια των Ρουμάνων, πως θα καταστρέψουν τον ντόπιο αντισημίτη, πως θα καταστρέψουν τον αδιάφθορο τοπικό άρχοντα που αντιτίθεται στα σχέδια τους... Γενικά χρησιμοποιούν τους εξής τρόπους για να κερδίσουν τους τοπικούς πολιτικούς:

- 1) Δώρα
- 2) Προσωπικές χάρες
- 3) Χρηματοδότηση της πολιτικής μηχανής για προπαγάνδα, εκτύπωση φυλλαδίων, έξοδα μετακινήσεων κλπ. Εάν σε μια πόλη υπάρχουν αρκετοί τραπεζίτες ή πλούσιοι Εβραίοι, ο καθένας είναι επωμισμένος με ξεχωριστό πολιτικό κόμμα.

Για να κερδίσουν τις τοπικές Αρχές:

- 1) Διαφθορά, λάδωμα. Ο αστυνόμος από την μικρή Μολδαβική πόλη, μαζί με τον κρατικό μισθό, λαμβάνει 1-2 παραπάνω. Άπαξ και δεχτεί την αμοιβή, γίνεται σκλάβος των Εβραίων και αν δεν ακολουθήσει τις εντολές τότε χρησιμοποιούν το δεύτερο όπλο
- 2) Εκβιασμός, αν δεν υπακούσει, αποκαλύπτεται η διαφθορά του
- 3) Το τρίτο όπλο είναι η καταστροφή. Αν καταλάβουν ότι δεν γίνεται να υποταχθείς, θα προσπαθήσουν να βρουν την αδυναμία σου...».¹³⁸

Αυτό ήταν ένα απόσπασμα από τα όσα αναφέρει ως κατηγορίες δράσης των Εβραίων, βασισμένος στην άποψη ότι συνωμοτούν έτσι ώστε να επιτύχουν την κατάρρευση της ρουμανικής κοινωνίας. Σε μεγάλο μέρος του αυτοβιογραφικού του έργου *Για τους Λεγεωνάριους μου*, ο Codreanu, ο οποίος προσδίδει σε αυτόν και τους συντρόφους του τον ρόλο των εκδικητών της Ρουμανίας, εξαπολύει επιθέσεις εναντίον της πολιτικής ηγεσίας της χώρας, την οποία θεωρούσε προδοτική και αναφέρει: «...Το πρώτο πρόβλημα που είχαμε να αντιμετωπίσουμε, ήταν να αποφασίσουμε ποιο κόμμα ήταν το πιο ένοχο, ποιο ήταν το πιο υπεύθυνο για την μίζερη κατάσταση που επικρατεί σε όλη την χώρα: Ρουμάνοι ή Εβραίοι; Ομόφωνα καταλήξαμε ότι οι πρώτοι και οι κυριότεροι ένοχοι ήταν οι προδοτικοί

¹³⁸ Corneliu Codreanu, *For my Legionaries*, σελ. 81-82, Editura Libertatea, Μαδρίτη, 1976

Ρουμάνοι που για τα αργύρια του Ιούδα πρόδωσαν τον λαό τους. Οι Εβραίοι είναι οι εχθροί μας και σαν τέτοιοι μας μισούν, δηλητηριάζουν και μας εξολοθρεύουν. Οι Ρουμάνοι πολιτικοί αρχηγοί όμως που αλλάζουν στρατόπεδο είναι χειρότεροι από εχθροί, είναι προδότες. Η πρώτη και η μεγαλύτερη τιμωρία πρέπει να πέσει πάνω στον προδότη, έπειτα στον εχθρό.»¹³⁹. Οι Λεγεωνάριοι ήδη από τα πρώτα χρόνια της ύπαρξής τους είχαν σχεδιάσει χτυπήματα σε "προδότες" πολιτικούς, με την ολοκλήρωση εν τέλει ενός επιτυχημένου χτυπήματος, την δολοφονία του Πρωθυπουργού της χώρας Ion Duca το 1933, από 3 Λεγεωνάριους, γνωστούς ως Nicadori¹⁴⁰.

Στις υπόλοιπες κατηγορίες που απέδιδε στους Εβραίους ο Codreanu, ήταν μεταξύ άλλων ότι οι Εβραίοι προσπαθούσαν να κατακτήσουν την Ρουμανία και να εξαφανίσουν τους Ρουμάνους, προκαλώντας δολίως την διάλυση της κοινωνίας με τον αθεϊσμό, την διάλυση του γάμου και της οικογένειας, την αποκοπή του ανθρώπου από την γη και από την παράδοση: «... Για να σπάσουν τους δεσμούς που μας ενώνουν με την γη, την υλική πηγή της ύπαρξης ενός έθνους, θα επιτεθούν στον εθνικισμό, λέγοντας ότι είναι ξεπερασμένος και ότι έχει να κάνει με την ιδέα της πατρικής γης και του χώματος....Αφήστε τους Ρουμάνους να ανοίξουν τα μάτια τους και να δουν την διχόνοια στην σημερινή ρουμανική κοινωνία, αφήστε τους να ανοίξουν τα μάτια και να δουν καλά. Οι Εβραίοι χρησιμοποιούν αυτά τα πλάνα όπως το δηλητηριώδες αέριο στον πόλεμο, χρησιμοποιείται στον εχθρό όχι στον ίδιο σου τον λαό. Προπαγανδίζουν τον αθεϊσμό στους Ρουμάνους, ωστόσο δεν είναι οι ίδιοι Άθεοι, καθώς φανατικά σέβονται τις θρησκευτικές τους επιταγές. Θέλουν να αποκόψουν τους Ρουμάνους από την αγάπη για την γη τους, αλλά την αρπάζουν. Αντιστέκονται ενάντια στην εθνικιστική ιδέα, αλλά παραμένουν σοβινιστικά πιστοί στο ίδιο τους το έθνος...»¹⁴¹.

¹³⁹ Corneliu Codreanu, ο.π., σελ.92

¹⁴⁰ Sima Horia, History of Legionary Movement, σελ. 112

¹⁴¹ Corneliu Codreanu, ο.π., σελ.83-84

Επίλογος - Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, η Λεγεώνα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ και ο αρχηγός της, ο Corneliu Codreanu, σημάδεψαν την ρουμανική ιστορία. Μέσω της οργάνωσης εξέφρασε και υλοποίησε ιδέες που σε μια ταραγμένη εποχή συνέβαλαν στην περαιτέρω κλιμάκωση της έντασης. Ο ίδιος, ήταν το άτομο που βρέθηκε στην κατάλληλη θέση, την κατάλληλη στιγμή, καθώς εμφανίστηκε - κυριολεκτικά- ως Σωτήρας σε μεγάλο μέρος της αγροτικής τάξης αλλά και σε μια μεσοαστική τάξη εθνικιστών που περιλάμβανε φοιτητές, διανοούμενους, ιερείς ή υπαλλήλους. Η κάθε πλευρά έτρεφε τις δικές της διαφορετικές ελπίδες σχετικά με το μέλλον της ρουμανικής κοινωνίας και την κοινωνική της διαστρωμάτωση, αλλά τους ένωσε η υπόσχεση ενός λαμπρού αύριο φτιαγμένο για αυτούς και βέβαια ο αντισημιτισμός.

Η εμφάνιση του και η δυναμικότητα του Codreanu σίγουρα διαδραμάτισαν τον δικό τους ρόλο και η επιμονή του στην λατρεία συγκεκριμένων ιδεών, όπως στην Ορθοδοξία, μετέτρεψαν τους απλούς οπαδούς σε πιστούς. Το μυστικιστικό πνεύμα και η εκτεταμένη χρήση συμβόλων, τελετουργικών και η δημόσια χρήση τους πραγματικά δημιούργησαν μια πρωτοφανή μίξη του Ορθόδοξου δόγματος με τον Φασισμό. Επιπρόσθετα, η χρήση της βίας και της στρατιωτικής πειθαρχίας μετέτρεψαν μια ιδιαίτερη εθνικιστική οργάνωση σε μια ιδιότυπη τρομοκρατική ομάδα. Η πίστη που είχε στο πρόσωπο του και η δύναμη που είχε η οργάνωση, είναι κάτι το ανεπανάληπτο ιστορικά, καθώς πολλά χαρακτηριστικά προσομοιάζουν με αυτά μιας αίρεσης. Μελετώντας την ιστορία της οργάνωσης δεν γίνεται να μην αναρωτιέσαι πως είναι δυνατόν ένα κίνημα να συνδυάζει την θρησκεία, την εθελοντική δράση ή την προσήλωση στην παράδοση, με την βία, την στρατιωτική ζωή και τον αντισημιτισμό.

Σίγουρα είναι ένα κεφάλαιο της ρουμανικής ιστορίας, το οποίο αξίζει την διερεύνηση που του αναλογεί καθώς εξηγεί πολλά για την κατάσταση που επικρατούσε στην χώρα την περίοδο του Μεσοπολέμου. Ενώ παράλληλα μια τέτοια ιδιόμορφη περίπτωση εντός της ιστορίας των φασιστικών κινημάτων του 20^{ου} αιώνα, πρέπει να αναλυθεί, έτσι ώστε να κατανοήσουμε το τι σήμαινε κοινωνικά και πολιτικά η οργάνωση αυτή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Biliuta, Ionuț. *Between Orthodoxy and the Nation, Traditionalist Definitions of Romanianness in Interwar Romania*. Βουδαπέστη: Central European University, 2007.

Brustein, I., William. *Roots of Hate, Anti-Semitism in Europe before the Holocaust*. Καίμπριτζ: Cambridge University Press, 2003.

Cârstocea, Raul. "Students don the green shirt. The roots of Romanian fascism in the anti-Semitic student movements of the 1920s" *Alma Mater Antisemitica. Akademisches Milieu, Juden und Antisemitismus an den Universitäten Europas zwischen 1918 und 1939*: 39-66. Βιέννη: New Academic Press, 2016.

Cârstocea, Raul. *Anti-Semitism in Romania: Historical Legacies, Contemporary Challenges*. ECMI working paper #81, 2014.

Clark, Roland. "Nationalism and orthodoxy: Nichifor Crainic and the political culture of the extreme right in 1930s Romania". *Nationalities Papers*, 2012, 40:1, 107-126

Codreanu, Corneliu Zelea. *For My Legionaries*. Μαδρίτη: Editura Libertatea, 1976.

Codreanu, Corneliu. *The Nest Leader's Manual*. Βουκουρέστι: Tipografia "C.S.m.c.", 1933.

Deletant, D. *Hitler's Forgotten Ally: Ion Antonescu and his Regime, Romania 1940-1944*. Λονδίνο: Palgrave Macmillan UK, 2006.

Drace-Francis, Alex. *The Making of Modern Romanian Culture, Literacy and the Development of National Identity*. Λονδίνο: Tauris Academic Studies, 2006.

Eidelberg, Philip Gabriel. *The Great Rumanian Peasant Revolt of 1907*. E.J. Brill, 1974.

Friling T., Radu Ioanid, Mihail E. Ionescu (Eds), "Final Report, International Commission on the Holocaust in Romania". Βουκουρέστι: Polirom, 2004.

Hitchins, Keith. *Rumania 1866-1947*. Οξφόρδη: Oxford University Press, 1994.

Iordachi, Constantin. *God's Chosen Warriors: Romantic Palingenesis, Militarism and Fascism in Modern Romania*. (Ed.) Iordachi. Comparative Fascist Studies: New Perspectives. Λονδίνο: Routledge, 2009.

Iordachi, Constantin. *Charisma, politics & Violence, The Legion of the "Archangel Michael" in Interwar Romania*. Τρόντχαμ: Trondheim studies on East European Cultures and Societies, 2004.

Lindemann, Albert. *Esau's Tears*. Καίμπριτζ : Cambridge University Press, 1997.

Livizeanu, Irina. *Cultural Politics in Greater Romania*. Νέα Υόρκη: Cornell University Press, 1995.

Nagy-Talavera, Nicholas. *The Green Shirts and the Others: A History of Fascism in Hungary and Romania*, Ιάσιο: Center for Romanian Studies, 2000.

Ornea, Zigu. *The Romanian Extreme Right. The Nineteen Thirties*. Μπόλντερ: East European Monographs, 1999.

Putnam, Robert. "Social Capital: Measurement and Consequences." *Isuma: Canadian Journal of Policy Research* 2: 41-51, 2001.

Rapoport, Louis. *Stalin's War Against the Jews*. Νέα Υόρκη: Free Press, 1990.

Rothschild, Joseph. *East Central Europe Between the Two World Wars*. Ουάσιγκτον: University of Washington Press, 1974.

Rusu, M. "The Sacralization of Martyric Death in Romanian Legionary Movement: Self-sacrificial Patriotism, Vicarious Atonement, and Thanatic Nationalism". *Politics, Religion & Ideology*. 17(2-3), 2016, 249-273
<https://doi.org/10.1080/21567689.2016.1232196>

Radu, Ioanid. "The sacralised politics of the Romanian Iron Guard". *Totalitarian Movements and Political Religions*. 5(3), 2004.
<https://doi.org/10.1080/1469076042000312203>

Săndulescu, Valentin. "Sacralised Politics in Action: the February 1937 Burial of the Romanian Legionary Leaders Ion Moța and Vasile Marin". *Totalitarian Movements and Political Religions*, 8:2, 2007, 259-269, DOI: 10.1080/14690760701321163

- Sima, Horia. *History of the Legionary Movement*. Αγγλία: Legionary Press, 1995.
- Tönnies, Ferdinand. *Community and Civil Society*. Καίμπριτζ: Cambridge University Press, 2001.
- Tudor, Lucian. "The Romanian Iron Guard: Its Origins, History and Legacy, The Occidental Quarterly". Vol. 14, No. 1, Spring 2014, 65-101
- Volovici, Leon. *Nationalist Ideology and Antisemitism: The case of Romanian Intellectuals in the 1930s*. Pergamon Press, 1991.
- Webster, Alex. "The Romanian Legionary Movement". University of Pittsburgh Center for Russian and East European Studies, 1986.
<https://doi.org/10.5195/cbp.1986.23>
- Yavetz, Zvi. "An Eyewitness Note: Reflections on the Rumanian Iron Guard". *Journal of Contemporary History* 26, 1991, 597-610

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

TABLE 41
POPULATION BY ETHNICITY (1930)*

	Number	Percentage
Romanian	12,981,324	71.9
Magyar	1,425,507	7.9
German	745,421	4.1
Russian	409,150	2.3
Ukrainian	582,115	3.2
Serb, Croat, Slovene (Yugoslav)	51,062	0.3
Bulgarian	366,384	2.0
Czech and Slovak	51,842	0.3
Jewish	728,115	4.0
Turk and Tatar	176,913	1.0
Gypsie	262,501	1.5
Gagauz	105,750	0.6
Other (Polish, Greek, Armenian, etc.)	170,944	0.9
Total	18,057,028	100.0

*Based on subjective declaration of respondent.

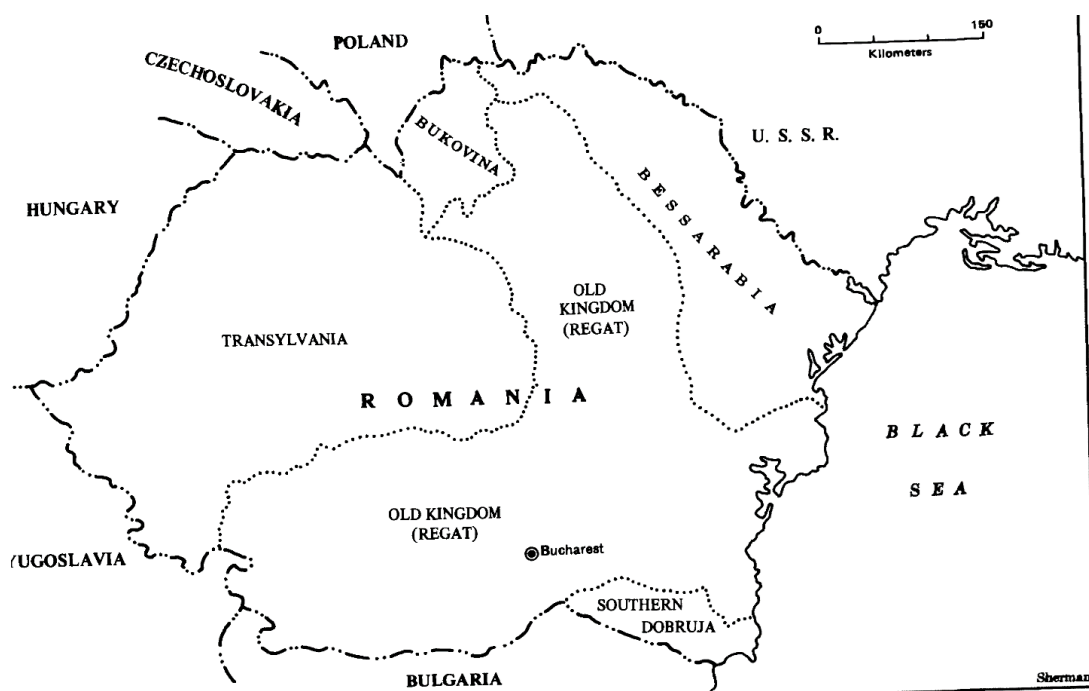
TABLE 42
POPULATION BY RELIGION (1930)

	Number	Percentage
Eastern Orthodox	13,108,227	72.6
Greek Catholic (Uniate)	1,427,391	7.9
Roman Catholic	1,234,151	6.8
Calvinist	710,706	3.9
Lutheran	398,759	2.2
Unitarian	69,257	0.4
Baptist	60,562	0.4
Mosaic	756,930	4.2
Muslim	185,486	1.0
Other (Adventist, Armeno-Gregorian, etc.)	105,559	0.6
Total	18,057,028	100.0

TABLE 43

POPULATION BY ECONOMIC SECTORS (1930), (INCLUDING DEPENDENTS)

	Number	Percentage
Agriculture	13,063,213	72.3
Mining	153,423	0.9
Industry	1,560,061	8.6
Commerce, banking	749,508	4.2
Transportation, communications	508,620	2.8
Public services (civil and military)	863,572	4.8
Free professions and others	1,158,631	6.4
Total	18.057.028	100.0

Joseph Rothschild. *East Central Europe Between the Two World Wars*. University of Washington Press, 1974

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.